

T.C

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

**SANATSAL BİR OBJE OLARAK DÜĞME VE
TASARIMSAL KULLANIMI**

Hazırlayan

GÜLİZAR NUR BOZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Emine KETENCİOĞLU

Çankırı -2023

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

**SANATSAL BİR OBJE OLARAK DÜĞME VE
TASARIMSAL KULLANIMI**

Hazırlayan

GÜLİZAR NUR BOZ

ORCID :0000-0002-1116-7290

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Emine KETENCİOĞLU

Çankırı -2023

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iii
TEZ ONAY VE KABUL.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
RESİM LİSTESİ.....	ix
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Konunun Tanımı ve Sınırlılıkları.....	1
1.2.Kaynak ve Yöntem.....	4
1.2.1.Kaynak.....	4
1.2.2.Yöntem.....	5
1.3.Çalışmanın Önemi.....	5
2. OBJE VE SANAT İLİŞKİSİ.....	7
2.1. Obje (Nesne) Tanımı.....	7
2.2. Sanat Akımları İçerisinde Sanatsal Obje Çalışmaları.....	9
2.2.1. Modernizm.....	9
2.2.2. Kübizm.....	10
2.2.3. Dadaizm.....	12
2.2.4. Gerçeküstücülük.....	13
2.2.5. Pop Art.....	15
2.2.6. Post-Modernizm.....	16
2.2.7. Kavramsal Sanat	17

3. DÜĞME ve SANAT İLİŞKİSİ.....	19
3.1.Düğmenin Tarihi.....	19
3.2.Düğmenin İşlevsel ve Süs Kullanımı.....	33
3.2.1.Sahte Düğme.....	36
3.3. Düğme Yapımında Kullanılan Hammadde Çeşitleri	40
3.3.1.Kemik Düğme.....	41
3.3.2.Cam Düğme.....	41
3.3.3.Sedef Düğme.....	42
3.3.4.Metal Düğme	42
3.3.5.Ağaç Düğme.....	43
3.3.6.Plastik Düğme.....	44
3.4. Düğme Tipleri.....	45
3.4.1.Ayaklı Düğme.....	45
3.4.1.1.Kaplama Ayaklı Düğme.....	45
3.4.1.2. Metal Ayaklı Düğme	46
3.4.2.Delikli Düğme.....	46
3.4.2.1.İki Delikli Düğme	46
3.4.2.2.Üç Delikli Düğme.....	47
3.4.2.3.Dört Delikli Düğme.....	47
3.5. Düğme Nesnesine Yüklenen Anlamlar ve İnanışlar.....	48
3.6. Düğme Objesiyle Yapılan Tasarımsal ve Sanatsal Çalışmalar.....	52
3.6.1.Thom Browne	53
3.6.2.Patrick Kelly	55
3.6.3.Agatha Ruiz De Prada	58
3.6.4.Kathleen Holmes	60
3.6.5.Nancy Youldelman	62
3.6.6.Ran Hwang	65

3.6.7. Augusto Esquivet.....	59
3.6.8. Claes Oldenburg.....	70
3.6.9. Elsa Schiaparelli	73
3.6.10. Pablo Picasso	75
3.6.11. Pierre Cardin.....	76
3.6.12. Resim Sanatında Düğme.....	77
3.6.12.1. Jan Van Eyck	77
3.6.12.2. Mary Stuart	78
3.6.12.3. Sofonisba Anguissola.....	79
3.7. Günümüzde Düğmenin Tasarımsal Kullanımları.....	80
 SONUÇ	 89
KAYNAKÇA.....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	101

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans *Sanatsal Bir Obje Olarak Düğme ve Tasarımsal Kullanımı* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe özenle uyduğumu, tez içerisindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu, doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntı için kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu; ayrıca, yazılı izin alınmış olması dışında tezde herhangi birisine ait kişisel veri bulunmadığını, tezin bizzat teslim ettiğim basılı veya elektronik kopyasında bulunan bana ait kişisel verilerin tezde yer alması için izin verdiğimi ve telif hakkı başkasına ait olan yazılı, görsel, işitsel veya başka biçimdeki herhangi bir malzemenin ancak bilimsel etik ilkeleri çerçevesinde ve/veya gerekli izinler alınarak tezde kullanıldığını beyan ederim.

20/01/2023

Gülizar Nur Boz

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Gülizar Nur BOZ tarafından hazırlanan “*Sanatsal Bir Obje Olarak Düğme ve Tasarımsal Kullanımı*” başlıklı bu çalışma, 20/01/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı*’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvan, Adı ve Soyadı)

Danışman:	Dr. Öğr. Üyesi Emine KETENCİOĞLU	İmzası:
Üye	: Doç. Dr. Asuman AYPEK ARSLAN	İmzası:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN	İmzası :

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yönetim Kurulunun 11/01/2023 tarih ve 2/3 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ersoy YILMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Düğme, yüzyıllar içerisinde bulunduğu dönemin prestij sembolü, statü göstergesinin bir parçası, kimi zamansa kişinin sevdiklerine manalı bir hediyesi olmuştur. 18.Yüzyılda düğmeye yapılmış dokunuşlarda soylu kişilerin resimlerinin düğme üzerine yapılarak hediye edilişi aslında düğmenin sanatsal kullanımına bir örnektir. İnsanlık tarihindeki değişimler kadar kendisinde değişimi taşımış olan düğme kullanımının ne denli geniş çerçevede zenginliğe sahip olduğuna bir farkındalık oluşturulmak için düğme konusu seçilmiştir.

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Emine KETENCİOĞLU'na, ilgisini, düşüncelerini ve önerilerini esirgemeyen sayın Doç. Dr. Asuman AYPEK ARSLAN'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞEN'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca tez çalışma sürecimde desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, bana olan güvenlerini hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

20/01/2023

Gülizar Nur BOZ

ÖZET

Tezin Başlığı : Sanatsal Bir Obje Olarak Düğme ve Tasarımsal Kullanımı

Tezin Yazarı : Gülizar Nur Boz

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Emine Ketencioğlu

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Sanat, insanın farkında olarak veya olmayarak somut olan düşünce ve duyguyu farklı malzeme veya objeyle esere dönüştürerek, özgün bakış açısını açığa çıkardığı bir alandır. Sanatın tarihi sürecine bakıldığında işlevsel birçok nesnenin sanatsala dönüştürülerek sanata konu edildiği görülmektedir.

Giyimin önemli küçük parçası olan düğme de keşfedildiği ve üretilmeye başlandığı dönemden bu zamana kadar birçok sanatsal ve kavramsal çalışmalara konu edilmiş hem hammaddesi hem de kullanımındaki farklılığıyla sürdürülebilirliği olan bir araç ve süs eşyası olduğunu kanıtlamıştır. İnsanlar yaşadığı dönemler içerisinde inançlar ve yüklenen anlamlarla düğmeyi sanatsala dönüştürmeyi başarmışlardır. Bu tezde düğmeyi konu alan sanatçıların ve tasarımcıların düğmeyi sanatsala dönüştürmeleri incelenmiştir.

Bu çalışmada betimleyici yöntem tarama modeli kullanılmıştır. Konuyla en yakın kaynaklar taranarak faydalanılmıştır.

Çalışmanın amacı; düğmenin çeşitliliğinin ve tasarımsal kullanımı ile zengin ve özgün bir obje olduğunun farkındalığını uyandırmaktır. Günlük yaşantımızda kullanılan nesnelerin zamanın ve algıların değişmesiyle sanat akımlarında sanatçıların nesneleri sanatsala dönüşümü ele alınmıştır. İnsanın kendi sanat ve tasarımını ifade edebileceği taşınabilir tuvali olarak taşıyabileceği düğmeye yeni bir bilinçli farkındalık kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanatsal Obje, Düğme, Tasarım

ABSTRACT

Title of the Thesis : Button as an Artistic Object and Its Usage in Design

Author : Gülizar Nur Boz

Supervisor : Dr. Instructor Member of Emine KETENCİOĞLU

Type of thesis : Master's

Art is a field where people consciously or unconsciously transform their concrete thoughts and feelings into works with different materials or objects and reveal their original perspectives. When we look at the historical process of art, it is seen that many functional objects turn into art and become the subject of art.

The button, which is an important small piece of clothing, has been the subject of many artistic and conceptual studies since the time it was discovered and started to be produced, and has proven to be a sustainable tool and ornament with its raw material and difference in use. People have succeeded in transforming the button into art with the beliefs and meanings attributed to them during their lifetimes. In this thesis, the transformation of the button into art by the artists and designers who are the subject of the button has been examined.

In this study, descriptive method scanning model was used. The closest sources to the subject were searched and benefited.

Purpose of the study; is to raise awareness that the button is a rich and original object with its diversity and design use. The transformation of the objects used in our daily lives into artistic objects in art movements with the change of time and perceptions is discussed. It is aimed to bring a new conscious awareness to the button, which can be carried as a portable canvas where people can express their own art and design.

Keywords: Art, Artistic Object, Button, Design

KISALTMALAR

t. y Tarih yok

yy. Yüzyıl

RESİM LİSTESİ

Resim No:	Sayfa
Resim 2.1 : Picasso, Gitar, notalar ve şarap kadehi.....	11
Resim 2.2 : Picasso, Boğa Başı,1943.....	11
Resim 2.3 : Marcel Duchamp, Bisiklet Tekerliği, 1913.....	12
Resim 2.4: Rene Magritte, Görüntülerin İhaneti, 1929.....	13
Resim 2.5 : Rene Magritte, Kişisel Değerler, 1952	14
Resim 2.6: Meret Oppenheim, Kürklü Kahvaltı, 1936.....	15
Resim 2.7: Andy Warhol, Campbell Çorba Tenekeleri, 1962	16
Resim 2.8: Jeff Koons, Kırmızı Balon Köpek, 1995	17
Resim 2.9: Joseph Kosuth, Bir ve Üç Sandalye, 1965	18
Resim 2.10: Claude Rutault, Kukular, 1994	18
Resim 3.1: En Eski Düğme	20
Resim 3.2: Harappa'dan MÖ 2800-2600'e Uzanan Bir Düğme Mührü.....	20
Resim3.3: Maria Antonietta (1800'den Düğme).....	22
Resim 3.4 : French c.a 1758, Fransız Porselen Düğme	23
Resim 3.5: 1800'lerin Sonunda Düğmelerde Tasvir Edilen Japon Satsuma Düğmeleri.....	24
Resim 3.6: 1860'larda Çeşitli Düğmeler.....	25
Resim 3.7: Viktorya Dönemine Ait Mücevher Düğmeler.....	25
Resim 3.8: 1860 Dönemi Kıyafetlerinde Kullanılan Düğmeler	26
Resim 3.9: 1880'lerin Çeşitli Modelde Düğme Koleksiyonu.....	27
Resim 3.10: 1880'lerde Siyah Cam Düğme.....	28
Resim 3.11: Kate Greenaway'ın Çocukları Kitabından Düğmelere Kopyalamış Tasvirler.....	29
Resim 3.12: 1880'lerde Çeşitli Desenli Emaye Düğmeler	29
Resim 3.13 : 1890'ların Çeşitli Modelde Düğme Koleksiyonu.....	30

Resim 3.14: 1890'ların Çeşitli Modelde Düğmelerinin Detayı	31
Resim 3.15: 1890'ların Farklı Modelde Düğmelerinin Detayı.....	31
Resim 3.16: Giorgio Gallavotti, Düğmeler Müzesi Detayı, 2008, İtalya	32
Resim 3.17: Giorgio Gallavotti, Düğmeler Müzesi, 2008, İtalya	32
Resim 3. 18 : Cekette Kapama Düğme	34
Resim 3. 19: Gömlekte Kapama Düğme	35
Resim 3. 20: 1930'ların Büyük Düğme Kullanımın Günümüz Modası Ceket Üzerindeki Yansıması -Miu Miu, 2020	35
Resim 3.21: Sahte Düğme.....	36
Resim 3.22: : Ceket Arkasında Sahte Düğme (süs) Kullanımı.....	37
Resim 3.23: Sahte Düğmeler.....	37
Resim 3.24: Kot Pantolon Dizlerinde Düğmelerin Süs Kullanımı	38
Resim 3.25: Düğme Kemer	39
Resim 3.26: Düğmelerle Süslenmiş Şapka Aksesuarı.....	39
Resim 3.27: Moschion 2017 Sonbahar Koleksiyonundan Düğme Detayları...	40
Resim 3.28: Kemik Düğme	41
Resim 3.29: Cam Düğme.....	42
Resim 3.30: Sedef Düğme	42
Resim 3.31: Metal Düğme	43
Resim 3.32: Ağaç Düğme	44
Resim 3.33: Plastik Düğme	44
Resim 3.34: Bombe Kaplama Düğme	45
Resim 3.35: Kupa Kaplama Düğme	45
Resim 3.36: Metal Ayaklı Düğme	46
Resim 3.37: İki Delikli Düğmeler	47
Resim 3.38: Üç Delikli Düğme	47
Resim 3.39 : Dört Delikli Düğme	48

Resim 3.40: Koyu-Açık Renkte Düğmeler	49
Resim 3. 41: Düğme Delikleriyle Kadın Özdeşleyimi	50
Resim 3. 42: Konfüçyüs Felsefesinde Düğmenin Beş Fazileti	51
Resim 3. 43: Atatürk'ün Cenazesinde Gökten Yağan Düğmeler	52
Resim 3. 44: Thom Browne, Siyah Ceket Üzerinde Süs Kullanımı, Sonbahar 2017 Koleksiyonu	54
Resim 3.45: Thom Browne, Gri Ceket Üzerinde Düğmenin Süs Kullanımı, Sonbahar 2017 Koleksiyonu	54
Resim 3.46: Patrick Kelly, Düğmeli Elbise.....	55
Resim 3.47: Patrick Kelly, Düğmeli Elbise.....	56
Resim 3.48: Patrick Kelly, Kelly Modası,.....	57
Resim 3. 49: Agatha Ruiz De La Prada, Düğme Desenli Pantolon	58
Resim 3. 50: Agatha Ruiz De La Prada, Düğme Desenli Şort Tulum	59
Resim 3. 51: Kathleen Holmes, Çay Bahçesi, 2006.....	60
Resim 3. 52 : Kathleen Holmes, Örnekleyici, 2005, Döküm Cam ve Karma Malzemeler.....	61
Resim 3.53: Kathleen Holmes, Süper Model, 2008, Seramik ve Karışık Teknik.....	62
Resim 3.54 : Nancy Youldelman, Aşkın Dikenli Dalları, 1999.....	63
Resim 3.55 : Nancy Youldelman, Düğmeler ve İplikler, 2010, Karışık Teknik, 22.5x 23.5x inç.....	63
Resim 3.56: Nancy Youldelman, Yokluğun Varlığı, 2011, Karışık Teknik, 25x23,53 inç.....	64
Resim 3.57 : Nancy Youldelman, Sopi ve Tony, 2016,Karışık Teknik, 19x 25x 12 inç.....	65
Resim 3.58 : Ran Hwang, Keyif Hayali, 2008, Düğmeler, Ahşap Panel Üzerinde Pimler, Paslanmaz Çelik.....	66
Resim 3. 59 : Ran Hwang, Keyif Hayali Detay Görünümünde Düğmeler ve Pimler, 2008, Düğmeler, Ahşap Panel Üzerinde Pimler, Paslanmaz Çelik.....	66

Resim 3.60: Ran Hwang, Şifalı Orman,2017, Ahşap Panellerde Düğmeler, Boncuklar, İğneler.....	67
Resim 3.61 : Ran Hwang, Şifalı Orman Detay Görünümünde Düğmeler ve Pimler, 2017.....	67
Resim 3.62: Augusto Esquivet, Audrey Hepburn, 2014, Düğmelerle Portre.....	68
Resim 3.63 : Augusto Esquivet, Üç Boyutlu Keman, Düğmeler ve Hayalet İp.....	69
Resim 3. 64: Augusto Esquivet, Otoportre,2008.....	70
Resim 3.65: Claes Oldenburg, Kırık Düğme, 1981 ,Boyalı ve Kaplanmış Kağıt Serigrafi ve Ahşap	71
Resim 3.66: Claes Oldenburg, Bölünmüş Düğme, Levy Parkı, Pensilvanya Üniversitesi,1981, Philadelphia, Poliüretan Emaye Boyanmış Alüminyum.....	72
Resim 3.67 : Claes Oldenburg, Bölme Düğmenin Yakın Görünümü.....	72
Resim 3. 68: Claes Oldenburg, Bölünmüş Düğme Delikleri	73
Resim 3. 69: Elsa Schiaparelli, Akrobat Formlu Düğme.....	73
Resim 3.70: Elsa Schiaparelli, Arp Formlu Düğme, 1939.....	74
Resim 3. 71 : Elsa Schiaparelli, Deniz Kızı Formlu Düğme,1939	74
Resim 3.72 : Picasso'nun Coco Chanel İçin Tasarladığı Düğme	75
Resim 3. 73 : Pablo Picasso, At Formlu Düğme, 1920.....	75
Resim 3.74 : Kol Düğmeleri	76
Resim 3.75 : Pierre Cardin'in Baş Harfli Düğme, 1960	76
Resim 3.76 : Jan Van Eyck, Arnolfini'nin Düğünü,1434	77
Resim 3.77: İskoç Kraliçesi Mary Stuart.....	78

Resim 3.78: Sofonisba Anguissola, Prens Alessandro Farnese'nin Portresi.....	79
Resim 3.79: Düğmelerle Kaplı El Çantası	80
Resim 3. 80: Düğmelerle Süslemiş Ayakkabılar	81
Resim 3. 81: Spor ve Babet Ayakkabılarını Düğmelerle Süslenmesi	81
Resim 3. 82: Düğmelerle Örgülü Kolye	82
Resim 3. 83: Düğmeli Gözlük Zinciri	82
Resim 3. 84: Minyatür Düğme Elbiseler.....	83
Resim 3. 85: Düğme Anahtarlık	83
Resim 3.86: Düğmelerle Kuş Süsü	84
Resim 3.87: Minyatür Bisiklet, Düğme, Tel	85
Resim 3.88: Düğmelerle Süslenmiş Perde.....	85
Resim 3.89: Duvar Süslemesi	86
Resim 3.90: Atölye Duvar Süslemesi	86
Resim 3.91: Düğmelerle Mozaik Duvar Süslemesi	87
Resim 3.92: Düğme Formlu Yastık	88

1.GİRİŞ

1.1.KONUNUN TANIMI ve SINIRLILIKLARI

Sanatçı; kendi bilinci, farkındalığı, hayal dünyası ve içselindeki gizden başka, cesareti ile birlikte, sadece kendi tinsel gelişimini değil; köklerini, sanatın tarihini ve akademik gelişimini de önemseyerek izleyicisine sunar. Böylelikle sanatçı, yarattığı özgün eserlerle izleyicinin bilincini, farkındalığını ve içindeki bilinmezi uyarak; onu düşündürür ve hatta yüreklendirir. Kullandığı malzeme, teknik, tarz, form, renk vs. gibi özelliklerin hepsi, sanatçının içgüdüsel olarak çözmeye, açığa çıkarmaya ve izleyiciyle paylaşmaya çalıştığı kişisel, duygusal, toplumsal ve evrensel meselelerin yansımalarından başka şeyler değildir (Tokdemir, 2013, s.28).

Sanat alanı içerisinde kullanım nesnelerinin asıl amacının dışına çıkartılarak bozuma uğratılmış, sanatın klişeleşmiş kurallarının ve geleneksel tavrının dışına çıkılmasına neden olmuştur. Bu hareketten sonra o güne kadar yapılan sanat tanımlamaları ile kalıplanmış geleneksel kurallar yön değiştirmiş, sanatın yöne ve biçimsel özelliklere dayalı kurgulardan, düşünsel olanın temel alındığı bir sanat üretimine çevrilmiştir.

Hazır nesne kullanımı daha çok kavramların, düşüncelerin ve oluşumların hâkim olduğu yeni sanat tanımlamasıyla birlikte sanatçılar, zengin bir malzeme çeşitliliğine sahip olmuşlardır. Akla gelebilecek her türlü objenin kullanılabildiği bu türdeki eserlerde, nesne bir başka yüzey veya ortam ile harmanlanarak başka bir düşünce ürününe dönüştürülmüştür.

Günlük yaşamdaki kullanım nesneleri sanatçılar tarafından uygulanan birtakım yöntemlerle diğerlerinden ayrıştırılmaktadır. Sanatsal yaratımda kullanım nesneleri sanat eserlerine dönüştürülmüş ve uygulanan yöntemlerle anlam, biçim ve işlev bozumuna uğratılmıştır.

Bu tezde günlük yaşamda kullanılan nesneler arasında yer alan düğme objesinin tarihi, işlevsel ve süs olarak kullanılması; yapılarına ve hammadde türlerine göre düğmenin türleri; düğmeye yüklenen anlam ve inançlar ile düğmenin işlev dışı kullanımının nasıl değerlendirildiği ifade edilmiştir. Düğmenin sanatsal ve kavramsal kullanımları ile bu hareketin öncülerini ve bir bakıma sanatsal anlamda düğme kullanımının getirdiği sonuçları bilmek kaçınılmazdır. Bu bağlamda; tez kapsamında ele alınan örnek tasarımcı ve sanatçıların düğmeyi sanatsal bir obje olarak değerlendirmeleri ile günümüzde kullanılan çeşitli düğmeli tasarımlar incelenmiştir. Düğme objesiyle ilgili kaynağın az olmasından; az olmasından, akademik literatüre katkı sağlaması amacıyla bu tezde ele alınan konu araştırmacı tarafından bilimsel metodolojik bir yapıyla incelenmiştir.

1.2.KAYNAKLAR ve YÖNTEM

1.2.1.Kaynaklar

Ahu Antmen (2021) “*Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*”, kitabında akımların süreç içerisindeki gelişiminin ana noktaları ve sanatçıların açıklamalarını içermektedir. Kübizm’den Gerçeküstücülüğe, pop art’tan kavramsal sanata 20. Yüzyılın değişimlerinin giderek arttığı bu zamanların değişimleri sanatçıların cümleleriyle anlatılmaktadır.

Gökçe Uysal (2012) “*Tekstil Ürünlerinde Kullanılan Düğme Formundan Yola Çıkarak Çağdaş Seramik Uygulamaları*” adlı yüksek lisans tezinde, Sanat eserlerinde objelerin kullanım yöntemleri ikiye ayrılarak incelenmiştir. Konu olarak ele alınan Düğmenin tarihsel gelişimi, önemi ve düğme-nazar inancı ilişkisine üzerinde durulmuştur. Çalışmalar sonucunda düğme formundan yola çıkılarak üç boyutlu seramik düğme formu çalışmaları oluşturulmuştur.

Zeynep Gargi (2007) “*Ege Bölgesi Geleneksel Kadın Giyiminde Bel Aksesuarları (İzmir, Aydın, Manisa Örneğinde)*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Anadolu bel aksesuarları ele alınmıştır. Bel aksesuarı kemer yüzeyinin düğmelerle de süslemeler yapıldığı görülmektedir. Pullarla sınırları belirlenen düz ve ters üçgenlerin (dişil-eril) arası taş düğmelerle doldurularak; kadının doğurganlığına nazar değmemesi istendiğinden ve bu üçgenlerin ortasına yedi delikli mavi düğme ya da boncuk dikilerek düşmanın kendisi olan göz (mavi göz) kullanılmıştır.

Eda Seda Tosun (2020) “*Sanatsal Yaratım Sürecinde Kullanım Nesnelerinde Anlam ve İşlev Arayışları*”adlı yüksek lisans tezinde, nesneler ele alınmış sanatçıların kullanım nesnelerini sanatsallaştırması ve sanatta çizilmiş yeni yön sürecinde oluşan değişimler incelenmiştir. “İşlevsellik özelliği ile ön plana çıkan kullanım nesnesinin, araştırmacı tarafından işlev ve anlam bozumuna uğratılarak sanatsal ifade yöntemiyle sanat nesnesine dönüşüm serüveni irdelenmiştir.” Araştırmacı, tekstil ürünlerinin bir kısmına ait kullanım nesnelerine yer vermiştir. Tekstil nesnesi düğmede yapılan çalışmalar arasında yer almıştır. Araştırmacı çalışmalarında anlam ve işlev bozumu uygulayarak kullanım nesnelerinin sanat nesnesine dönüştürdüğü çalışmalara oluşturmuştur.

Büşra Başoğlu (2019) “*Sanat Yapıtında Gündelik Nesnenin Kullanımı ve Değer Sorunu*” adlı yüksek lisans tezinde, Sanat tarihinde nesne etkisinin getirdikleri ve nesnenin kullanımındaki farklılıklar incelenmiştir.

1.2.2. Yöntem

Sanatsal Bir Obje Olarak Düğme ve Tasarımsal Kullanımı adlı tez çalışmasında betimleyici yöntem tarama modeli kullanılmıştır. Konunun temellendirilmesi için literatür taraması yapılmış, kavramlar, kullanılan malzemeler, yöntem ve teknikler sırasıyla ele alınmış; bu konu ve araştırma başlığı kapsamında farklı ülkelerdeki tasarımcı ve sanatçıların eserlerinden oluşan örneklerin incelenmesi yoluyla da düğme kullanımının sanatsal tezahürleri incelenmiştir.

1.3.ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Sanat, insan dünyasını yansıtan bir ayna gibidir. Kendine olduğu kadar çevresine ve tüm insanlığa unuttuklarını, sözcüklerle anlatılmayanları yansıtmaktadır. Sanat eserlerinde farklı bir bakış sağlamanın önemli bir parçası olan nesne, bir düşüncüyü veya duyguyu karşı tarafa anlatmada kullanılarak kavramsala dönüştürülmüştür. Dönüşümüyle yeni formlar, yeni anlamlar taşıyan nesneler, sanatsal kimliğiyle bambaşka bir dikkat çekmektedir. Sanat nesne ilişkisi insan yaşamında ortak ve farklı duyguları, düşünceleri ve nesneleri algılamada ve anlamlandırmada farklı bir pencere açmaktadır.

Geçmişten beri birçok farklı obje sanat objesine dönüştürülmüştür. Bu tezde ise konu olarak; günlük hayatta sıklıkla kullanılan düğme, ona tarih boyunca yüklenen bir takım anlamlardan hareketle nasıl sanat objesine dönüştürülmüş olduğu ele alınmıştır. Bunu yaparken daha önceden hayata geçirilen diğer sanatsal obje kullanımları örneklerle anlatılmıştır. Düğme, her insanın yaşamındaki küçük tanıklarındır. Eski dönemlerde bazen statünün bir parçası olmuş, kimi önemli olayların da göstergesi niteliği taşımıştır.

Bu tezde; yaşam, sanat ve düğme ile ilgili düşünceleri ifade eden, sanatsal ve tasarımsal olgular, renk, malzeme ve form gibi özellikleri ile günümüze dek uzanan etkileşimi irdelemiş ve güncel sanat-düğme tasarımı olgusu karşılaştırılarak, sanat ve tasarım ilişkisi içinde kurulan bağın önemi vurgulanmıştır. Bu çalışmayla düğmeye farklı bakış açısı kazandırmak, düğmeyi konu alan başka çalışmalara katkı sağlaması bakımından önemli görülmektedir.

2.OBJE ve SANAT İLİŞKİSİ

2.1. OBJE (NESNE) TANIMI

Nesneler yalın halleriyle birer varlıktır. Nesne canlı ve cansız varlıkların tümüdür. Nesnenin kendisi bulunduğu mekân ve yüklenen anlamlarla farklı boyut ve değer kazanmaktadır (Tolun, 2018, s. 4). Nesne terimi Türkçeye ‘obje’ olarak geçmiştir ve kökeni ‘karşıda bulunan’, ‘karşıda duran’, ‘karşıya konulmuş’ anlamlarına gelen Latince objektum sözcüğüne kadar uzanır. Nesne terimi ilk kullanılmaya başlandığından beri iki anlamlıdır. Bu anlamlardan biri gerçekte var olan şeyken, diğeri zihinde varlığı bilinen şeydir. İnsanoğlu hayati ihtiyaçlarını karşılamak için doğal nesneleri dönüştürmeye başlayarak yapay nesneleri hayata dahil etmiştir (Aslan, 2010, s.4-5). Sanatta nesnenin sürekliliği olduğu gerçeğinin dışında, nesnenin kullanım alanları, kullanım biçiminin ya da nesnenin kendisinin farklılık göstereceği de bir gerçektir. Nesnenin sanat alanındaki kullanımı ilk çağlardan bu yana biçim değiştirerek süregelmiştir (Dağtekin, 2017, s.4).

An içerisinde sürekli bir değişim yolculuğu içinde olan ve her an geleceğe yeni formlarla boyutlanarak dönüşen nesne, işlevi dışında kullanıldığı yer veya alanda, yüklenen inanç ve anlamlaştırılma durumları nesneyi farklı bir sanatsal noktaya taşımıştır.

Barthes, Göstergebilimsel Serüven kitabında nesneyi, insanın dünyayı etkilemesi, değiştirmesi ya da dünyadaki var oluşuna yarayan eylem ile insan arasında bir tür araç olarak tanımlamıştır (Barthes, 2021, s.196).

İnsan, çevresindekileri algılama ve onları anlamlandırma özelliğine sahiptir. Soyut olan düşüncüyü somutlaştırmak ister. Düşüncüyü somutlaştırırken bazı nesnelerden faydalananak anlatmak istediği soyut düşüncüyü, nesnenin öz varlığı ile kurduğu bağdan yararlanarak gerçekleştirmektedir. Örneğin sertliği, katılığı, duygusuzluğu anlatırken; taş, demir, çelik gibi nesnelerle bu duyguları yükleyerek düşüncesini somutlaştırabilmekte, psikolojik olarak insanla kurulan bağ sonucunda nesne, gerçek kimliğinden çıkarak farklı konuma gelebilmekte, farklı anlamlar taşıyabilmektedir (Mant, 2014, s.113).

Gündelik yaşamdaki sıradan bir objenin sanat olarak değerdendirilmesi o nesnenin sahip olduğu özsel niteliklerden dolayı değil ona atfedilen anlamalardan dolayı mümkün olabilmektedir (Sankır, 2018, s.525).

Sanatsal bir unsur olan nesne, çağdaş sanatta yaygın bir kullanıma sahiptir. Sanatçı artık sınırlarını aşarak hem kullanılan malzemede hem de sergilenen mekânda değışikliklere gitmiştir. Nesneyi sergilemek aslında ona başlık koymaktır. Bir nesnenin sanatta yer bulması, nesneyi hem kişiselleştirmiş hem de değışikliğe uğratarak yeni birer anlam kazanmasına sebep olmuştur (Vermez, 2019, s.1).

2.2. SANAT AKIMLARI İÇERİSİNDE SANATSAL OBJE ÇALIŞMALARI

2.2.1. Modernizm

Sanat tarihinde objelerin sanatsal ele alınışı modernizmle başlamış ve çağdaş sanatla devam etmiştir. Modernizmi tamamlayacak olursak “Modernizm Latince “hemen, şimdi, yeni” anlamına gelmekte olan “modo” kelimesinden türeyen “modernus” sözcüğünden gelmektedir. Modernizm 19. Yüzyıl başlarında batılı dünyada egemen olan bir dünya görüşü, fikir ve sanat akımıdır (Arquitecto, 2022).

Modernizm yeni bir dünya görüşünü, kültürel bir gelişmeyi, yeni bir yaşam tarzını belirlemektedir. Modernizm, Orta Çağ’ın düşünüş tarzı ve yaşam kalıplarına bir tepkinin ürünüdür. Her şeyin yeni baştan olduğu bu dünya görüşüyle düşüncenin dışı vurumu, sınırları aşma ve düşündürmek amacıyla günlük hayatta kullanılan nesneyle ifade edilmiştir. Sanayi devriminin ardından seri halde üretilen endüstri nesneleri belirli fonksiyonları olan ve günlük hayatı kolaylaştırma amacıyla üretilmiş nesnelerdi. 19. yy.’dan sonra nesne, sanatçının yeniden yorumlamasıyla bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm sanatçının seçtiği nesneye kattığı yorumla onları kendi işlevlerinden uzaklaştırarak nesnenin içeriğini ve işlevselliğinin yeniden tasarlanmasına neden olmuştur (Başoğlu, 2019, s. 17).

Değişen ortamın atmosferi içerisinde sanat eserlerinde gelenekselden uzaklaşmayla daha zıt bir halin eserleri görülmektedir. Modern sanatta sanatçılar yeni imgeler ve nesnelere konu seçimlerine yönelmişlerdir (Keten, 2016, s.286). Çalışmalarda hazır nesne kullanılmış ve nesne bir başka yüzey veya ortam ile düşünce ürününe dönüştürülmüştür.

2.2.2. Kübizm

Sanatta alışlagelmiş algı ve düşüncelerin dışında kübist akım sanatçıları eserlerindeki değişik teknik ve malzemeleriyle ifade etmiştir. Kübist sanatçılar doğayı birebir resmetmekten uzaklaşıp yeni sanatsal algı ortaya koyarak kavramsal anlayışa yönelmişlerdir. Kübizm de sanatçılar nesneyi doğayı taklit etmekten kaçınmışlar ve bu nesneleri ve doğayı parçalara ayırmışlar, tek bir açıdan bakıldığında esere aynı anda görülebilecek, algılanabilecek şekilde yeni sanatsal algı ortaya koyarak kavramsal anlayışa yön verip yeni bakış açısı geliştirmişler ve sanatta yeni bir dil oluşturmuşlardır (Özer, 2019, s.24). Resimdeki birebir almayı reddedişi nesnelerle oluşturulan çalışmalarında da görülmektedir.

1910 yılından itibaren Picasso ve Braque, Kübizm akımını yeni bir boyuta taşımaya başlarlar. İlk aşama “Analitik Kübizm” olarak bilinir; Objeler parçalarına ayrılmaktadır. Burada amaç objeyi taklit etmekten çok, onun gerçeğini yansıtmaktır (Kaplanoğlu, 2008, s. 46). Analitik Kübizmde, değişik perspektiflerden görülen nesneler iki boyuta indirgenerek, betimlenmeye çalışılır. Nesne yüzeyleri net görülecek düzende ve küçük formlar kullanılarak parçalara ayrılmıştır. Bu şekilde sanatçı bir büstün etrafını dolanıyormuş gibi nesnenin varlığının üç boyutlu şekillendirebilmektedir (Uzunoğlu, 2014, s.31).

Kuşkusuz günlük yaşamın kültürel nesne ve tekniklerin temellük etmenin modern sanatın biçim ve içeriğine yepyeni olanaklar alanı açtığının tümüyle bilincinde olarak davranmaktaydılar. Rönesansın görme rejimine yapmış oldukları saldırıyı, kendi sanatının araçları üstüne düşünerek gerçekleştiren kübizm, aydınlanmaya, insan öznesinin dünyayı yeniden kuracağı düşüncesi uzak değildir (Tıgın,2014, s.19).

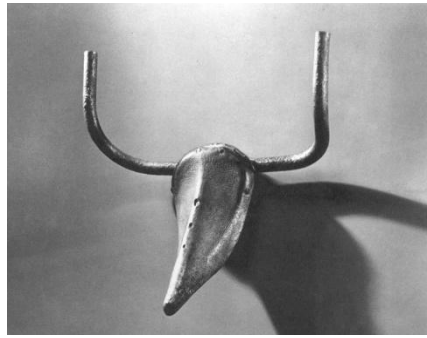
Söz konusu akımda kolaj gün yüzüne çıkarak en büyük yeniliklerden biri olarak kabul edilmiştir. Parçalı ve kesilmiş formların yap-boz etkisi gibi bir arada kullanılmaya başlanmıştır (Resim 2.1). Sentetik Kübizm olarak adlandırılan işe yaramaz kâğıt parçalarını tuvale yapıştırmakla başladıkları bu yenilik ile kolaja sanatsal anlam yüklemişlerdir. Kübizm ile her türlü malzeme, ne kadar mütevazi veya gündelik olursa olsun sanat için kullanılabilceği kanıtlanmıştır. Tüm bunların yanı sıra Kübistler için sanat anlatımı gözleminden ziyade deneyimler ile oluşmaktadır (Gürler, 2019, s.3-4).

Resim 2.1: Pablo Picasso, Gitar, notalar ve şarap kadehi, 1912, Kolaj, Mürekkep, Kâğıt, McNay Sanat Müzesi, San Antonio, Teksas ABD

(Guitar, sheet music and wine glass, 2020)

Picasso nesneleri birbirine dönüştürmeye 1930'ların ilk yıllarında başlamıştır. Bisiklet selesi ve gidonları ile bir boğa başı yapmış (Resim 2.2) ve bir oyuncak arabayı maymun yüzüne, tahta parçalarını insan figürlerine vb. çevirmiştir. Boğa Başı'nda Picasso sele ve gidonun biçimini hiç değiştirmemiştir. Yaptığı şey bunların bir boğa başı imgesini oluşturabileceğini görmek olmuştur (Kavrakoğlu, 2014).

Resim 2.2: Pablo Picasso, Boğa Başı, 1943 (Kavrakoğlu, 2014)

2.2.3. Dadaizm

Günlük hayatın (hazır yapım) olarak bilinen objeleri dada akımı sanatının en bilinen ifade ediş biçimidir. Dada akımı sanatının en belirgin özelliği yıkım ve aykırılıktır. 1918 tarihli Dada Manifestosu'nu kaleme alan Tristan Tzara'ya göre Dada, Bir protestodur; yıkıcı bir eylemdir. Mantiğın yerle bir edilmesidir; İşte Dada budur. Belleğin, arkeolojinin, geleneğin yıkımıdır. Dada, özgürlüktür. Çarpışan renklerin, zıtlıkların birliğinin, grotesk şeylerin, tutarsızlıkların ifadesi; kısaca yaşamın kendisidir (Antmen, 2008, s.122).

Dada akımının en bilinen ismi Marcel Duchamp'tır. Çalışmalarında objeyi başka malzemeler ile bir araya getirerek ilginç eserler ortaya koymuştur. Marcel Duchamp çalışmalarında objeyi olduğu gibi kullanmıştır. Hazır Nesne'yi (read-made) sanatsal ve estetik boyut kazandırarak sunmakta ve sanatçının katkısını en aza indirmektedir. Yaratmanın değil düşüncenin ve seçiminin önemini vurgulamaktadır. Ona göre sanat algısı yalnız objenin kendisinde değil, sergilendiği mekândan da kaynaklanmaktadır. "Çeşme pisuar" adlı yapıtında sıradan bir obje seçilmiştir. Sanatçının ona sağladığı yeni konumu ve bu değiştirmenin getirdiği anlam değişikliğidir (Yılmaz, 2017, s.4).

Duchamp, sanatın ne olduğuna ilişkin alışagelmış üretim, sunum ve değerlendirme ölçütlerine ilişkin beklentileri yerle bir ederek estetik beğeni ölçütlerinin nasıl şekillendiğini sorgulamış, sanatta salt retinal hazzı reddetmiş, sanatı bir yetenek ve beceri eyleminden bir düşünme eylemine dönüştürmüştür (Antmen, 2008, s.125).

Resim 2.3: Marcel Duchamp, Bisiklet Tekerliği, 1913 (Bozdurgut, 2012)

Bisiklet Tekerliğı çalışması hazır -yapım objelerinin ilkidir (Resim 2.3). Sanatçı bu çalışmasıyla ilgili süreci şu ifadeyle açıklamaktadır; Sanatçı aklına bisiklet tekerliğı ile mutfak sandalyesini bir araya getirme düşüncesini ve hareketini canlandırırdığında mutlu hissettiğinden bahsetmiştir (Karaoğlu, 2021).

Bir kaidenin üzerine oturtulmuş olan tabure ve ona monte edilmiş olan bisiklet tekeri; Eyfel Kulesi'nin ve dönme dolabın birleştirilmiş sunumunu imgelemektedir. Bu yönüyle bakıldığında küp kaide bir anlamıyla Paris (ya da Fransa), tabure Eyfel kulesi ve bisiklet tekerliğı de dönme dolabın parodisidir (Yıldız, 2016, s.140).

2.2.4. Gerçeküstücüler

Gerçeküstücüler bilinçaltına, rüyalara, görünen gerçekliğin, aklın ötesine yönelik arayışları, ahlaken iflas ettiğini düşündükleri bir kültürel ve toplumsal yapının sınırlarını aşabilmekle ilgilidir (Antmen, 2021, s.135). Gerçeküstücüler gözlemlerini kendilerine çevirerek kendi kaynaklarından yani bilinçaltı, rüyalar, hayal gücü gibi unsurları ele alarak ortaya sıra dışı eserler koymuşlardır.

Gerçeküstücüler 1.Dünya savaşının travmasının psikanalizle iyileştirmek istemişçesine kendini terapiye almış gibidir. Bilinçaltında aradıkları ise bireyseldir. Sanatçının kendi bilinçaltını yoklaması toplumsal gerçeklikten farklı gerçeklik ortaya koymuştur. Örneğin Salvador Dali'nin ve Rene Magritte'nin (Resim 2.4), (Resim 2.5) resimleri bu tespiti desteklemektedir (Aktar,2018, s.552).

Resim 2.4 : Rene Magritte, Görüntülerin İhaneti, 1929

(Rene Magritte, 2020)

“Gerçeküstücülerin filozofu” olarak anılan Belçikalı ressam Rene Magritte’e (1898-1967) gelince: Resimlerindeki hayali atmosferden çok, temsil olgusunun üzerine gitmesi, gerçeklikle yanılsama, nesneyle imgesi arasındaki ilişkiyi irdelemesi, onu diğer Gerçeküstücülerden bir ölçüde ayırır (Antmen, 2021, s. 138).

Magritte, resminde gerçek dünyanın olasılıklarını çoğaltıp toplar. Sanat nesneleri özellikle hayali veya sadece duygu ve duygulardan yola çıkarak oluşturulmaz. Gerçek hayatta bildiğimiz nesneler farklı bir bakış açısıyla yeni nesnelere dönüştürerek alışık olmadığımız mekanlarda tasarlayabilir. Sanatçı her zaman gerçek olay ve nesnelerin düşlerden daha fazla kaynak oluşturabileceğini düşünür (Türker, İ. H. ve Çokokumuş, B. ,2014, s.130).

Resim 2.5: Rene Magritte, Kişisel Değerler, 1952 (*Rene Magritte*, 2020)

Sıradan nesneleri gündelik işlevlerinden soyutlayarak onlara gizem katmak. Gerçeküstücü akım içinde adı anılan az sayıda ki kadın sanatçılardan biri olan Meret Oppenheim’in “Tüylü kahvaltı”, gerçeküstücü nesne’nin başlıca örneklerden biri olarak nitelendirilmiştir (Antmen, 2021, s.134). Kürklü kahvaltı eseriyle (Resim 2.6) sanatçı vermek istediği ters etkiyi ve duyguyu farklı bir canlının kürkünü giydirerek vermiştir.

Resim 2.6: Meret Oppenheim, Kürk Kaplı Kahvaltı Objesi,1936
(Özer, 2019)

Kürklü kahvaltı eserinin ortaya çıkışında ilhamı şöyle açıklanmaktadır, Oppenheim’ın kürklü bilekliklerine hayran kalan Picasso, insanın kürkle hemen hemen her şeyi kapatabileceğini belirtmiştir. Oppenheim, “Bir fincan ve tabağı bile” diye yanıtlamıştır (Özer,2019). Kürklü Kahvaltı’nın bu kadar beğenilmesi; Oppenheim’ın nesneyi yaratırken gerçeküstücü kurumsal görüşlerini yapıt üzerinde başarıyla aktarmış olmasından kaynaklanmaktadır (Aslan,2010, s.26).

2.2.5. Pop Art

Estetik kaygılar ile sonsuzluk amacı taşımayan, etkili fakat gelip geçici olan Pop Art; toplumun çelişkilerini, bunalımlarını endüstrinin getirdiği mekanik kitle iletişimi ve ilişkileri ele almıştır (Şimşek, 2006, s.25). Pop art akımında malzeme seçimiyle ve sunumuyla dikkatleri üzerine çeken sanatçı, Warhol estetize etmeye çalıştığı tüketim toplumunda her şey gerçek kimliklerinden uzaklaşarak görüntüye ve göstergeye dönüşmüştür. Eşyanın yerini tasvir, aslının yerini temsili almıştır (Aslan,2010, s.29). 1962 yılında ilk defa sergilediği Campbell’s Çorba Konserveleri” ile tarzını ve adını pekiştirir. Eser, Campbell Soup Company tarafından piyasaya sürülmüş tüm çorba konservesi çeşitlerinin resmedildiği 32 tuvalden oluşmaktadır (Resim 2.7),(Azer, 2019).

Resim 2.7: Andy Warhol, Campbell Çorba Tenekeleri,1962
(*Andy-Warhol -Campbell*, 2018)

2.2.6. Post- Modernizm

Postmodernizm, modernizm'den sonra, fakat onun üzerine oluşturulan bir akımdır. Bu akım, yine tanımı icabı, modernizm'i temel alır ve onu reddetse bile, onun ayrılmaz bir eki olarak bu reddi yapmaktadır. O halde Postmodernizm, her şeyden önce, bir eklektik anlayış içinde, çoğulculuğu benimseyen “her şey olur” parolasıyla kendini ortaya koyan bir akımdır. “Ya öyle- ya böyle “değil, “hem öyle -hem böyle” düşüncesi onu çoğulcu, çok yönlü bir akım haline getirir (Erinç,1994, s.35).

Hazır nesne, kolaj, asamblaj ve benzeri tekniklere sıklıkla başvuran hareketlerden biri de Post- modernizm olmuştur. İlk olarak Fütürizm daha sonra Dadaizm'den etkilenecek 1950 ve sonrasında oluşmaya başlayan ve 1960'lı yıllarda giderek yaygınlaşan Post-modernizm, Modernizm sonrası olarak da ifade edilmiştir (Uysal,2012, s.32).

Resim 2.8: Jeff Koons, Balon Köpek (Turuncu), 1995

(Yürüten, 2019)

Jeff Koons 5 farklı balon köpek çalışmaları yapmıştır. Çalışmalarını narin dokunuşlarla ve parlaklığıyla dikkatleri üzerine çeken paslanmaz çelik malzemeyle birbirinden farklı renklerde kaplanmıştır. Farklı renklerdeki balon köpekler farklı ülkelerin mekanlarında sergilenmiştir. Koons çalışmalarında balonlu paslanmaz çelik malzemeyle heykelsi bir görünüme dönüştürdüğü balon köpek formuyla sanatsal bir objeye dönüştürmüştür (Stanska, 2021), (Resim 2.8).

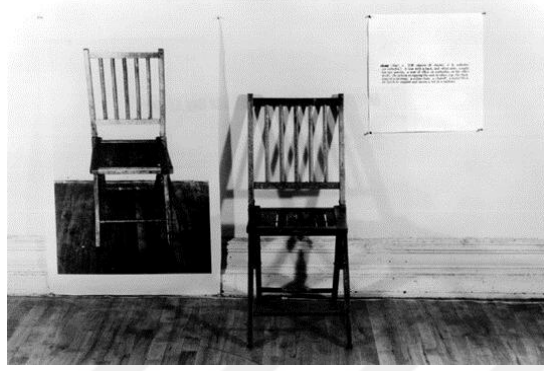
2.2.6. Kavramsal Sanat

Kavramsal sanat dediğimizde aklımıza gelen ilk şey sanatın beğeniye hitap etme kaygısından uzak, düşünsel yanılla, işin felsefi yönüyle, ready-made (hazır yapım) olarak her türlü malzemenin kullanıldığı çalışmalar gelmektedir (Bulut,2018, s. 69).

Kavramsal Sanat, sanatın bir obje ve bir mekanla sınırlanamayacağı fikrine dayanmaktadır. Hangi malzeme, nerede ve nasıl kullanılırsa kullanılsın, bir fikri sunmaktadır. Bu fikrin kabul edilmesi ve benimsenmesi o fikrin izleyici için geçerliliğine ve kavram sanatçısının yaratıcılığına bağlıdır. Kavramsal Sanat çalışmaları, yaşadığımız sosyal çevrenin öğretilerinden sıyrılarak algıladığımız, belirli kalıpları yıkan yeniden düşünmemizi sağlayan ve her an her yerde karşılaşılabileceğimiz çalışmalardır (Sürmeli, 2012, s.342).

Joseph Kosuth kavramsal sanatın dikkat çeken sanatçısıdır. Düşünceyi, düşüncenin özünün görülmesini farklı yöntem ve sunumuyla öne çıkarmıştır.1960 sonrasında hayata geçirdiği çalışmalarında sadece hazır nesne kullanmamış, o hazır nesnenin insan beyninde nasıl belirdiği ve dilde nasıl ifade edildiğine odaklanarak nesne, düşünce ve dil ilişkisini gözler önüne sermek istemiştir (Uysal, 2012, s.29).

Düşüncenin sanata dönüştüğü bu akımda Joseph Kosuth'un çalışmaları görsel algı ve dil üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Joseph Kosuth'un "Bir ve Üç Sandalye" (Resim 2.9) nesnenin tanımı imgesi ve kendisi bir süreçte dahil edilmektedir (Aslan,2010, s.49).

Resim 2.9: Joseph Kosuth, Bir ve Üç Sandalye, 1965 (Önder,2021)

Resim 2.10: Claude Rutault, Kukular, 1994 (Casey,2020)

Rutault'un "Kukular" adlı eserinde (Resim 2.10) tuvaleri yalın ve farklı duruştaki konumlandırmıştır örnek verilebilir. Sonuç olarak bir nesnenin sanatsal objeye dönüşümünde nesne, onu ele alan ya da onu sanat nesnesine dönüştürmeye karar veren sanatçının, onda ne görmek istediği ve ne göstermek istediği ile bağlantılı anlam kazanır. Böylelikle nesne farklı bir algı ve imgeye dönüşerek, bilinen, kabul edilen bütün değer ve yakıştırmalardan uzaklaştırılır. Sanat nesnesinin seçimi ve sanatçının anlamlandırma süreci beraberinde, doğal nesne ile sanat nesnesi arasında duyumsama ve algılama farklılığının doğmasına neden olmaktadır (Köksal,2012, s. 126).

3. DÜĞME ve SANAT İLİŞKİSİ

3.1. DÜĞMENİN TARİHİ

Düğme, giyim tarihindeki bir keşif ile giysilerde kullanımı kolaylaştıran, başta giyim ve moda olmak üzere kuyumculuk, seramik, heykel, resim, baskı, metal işleme, dokuma gibi görsel sanatlarda yer bulmuştur (Koçak, 2021, s.159).

Giysi, yorgan ve benzeri tekstil ürünlerinin gerek duyulan kimi bölümlerine, açılır kapanır bir işlevde birleştirici bir unsur ya da süs olarak kullanılan düğme, genellikle, kemik, metal, cam, tahta ve plastik gibi maddelerden yapılmış değişik biçimlerdeki nesneler olarak tanımlanabilir (Koçak, 2021, s.148). Düğme, ilk çağ kıyafetlerindeki broş veya iğne olan fibula vb. şeklinde araçların yerine kullanılan bir işlevsel araç olmuştur.

Giysilerde ilikleme veya dekoratif amaçlarla kullanılan, genellikle disk ya da yumru şeklinde, küçük katı nesnelerdir. Düğmelerin çoğunluğunda dikilecek yüzeyle bağlantı oluşturulması için geçiş delik ve halkalar bulunmaktadır. Giyimde iki parçayı birleştirmede düğmenin üzerinde bu geçiş noktaları olan boşluklar gerekmektedir (Shariff, 2013, s.34). Giyim tarihçilerine göre önemli bir buluş olarak nitelendirilen iliği (düğme deliği) ve düğme keşfinin neticesinde insanlar kıyafetlerinin içinde daha rahat hareket edebilmiştir. İnsanoğlu düğmeyi, ilk zamanlarda kıyafetlerini giyip çıkarmada kolaylaştırmada ve kıyafetlerdeki potlukları ortadan kaldırmada, ilerleyen zamanlarda ise değerli eşyalarını ve erzaklarını taşıırken kaybolmamaları için çeşitli cepkenler veya çantalarda kullanmıştır (Koçak, 2021, s.148-159).

En eski düğme İndus Vadisi olarak bilinen Pakistan'ın Mohenko-daro bölgesinde bulunmuştur. Dekoratif düz bir yüze sahip olan ilk düğmenin yaklaşık 5000 yaşında olduğu belirtilmektedir. Tarihçi bir yazar olan McNel'e ise; ilk düğmenin tüm diğer düğmeler gibi fonksiyonel olmadığını ve genellikle bağlantı elemanı olmaktan ziyade, süs görevi gördüğünün altını çizmektedir (Resim 3.1). Bu düğmelerin neredeyse hiçbir zaman sıra halinde dikilmediğini ancak tek başlarına dekoratif bir süs unsuru olarak kullanıldığını belirtmektedir (Sbszipper, 2018).

Resim 3.1: En Eski Düğme (*Düğmenin İcadı*, 2021)

Düğme mühür olarak adlandırılan mühürlerin ise birbirinden farklı formları bulunmasına rağmen çizim ve geometrik mevcut olup üzerinde yazı bulunmamaktadır (Ceylan,2019, s.11), (Resim 3.2). Anlaşılacağı üzere ilk düğmenin mühür işlevinin yanı sıra kıyafette ve dizim farklılığıyla beraber dekoratif süs olarak kullanılmış olmasıdır. Önceleri tutturucu olarak klips ve broşlar kullanılan düğmeler, M.Ö. 2600 yılından beri daha çok dekoratif amaçlarla kullanılmış olsalar da 13. yy.'da düğme iliğinin icadı ile Avrupa'da yaygınlaşmıştır (Shariff, 2013, s.34).

Resim 3.2: Harappa'dan MÖ 2800-2600'e Uzanan Bir Düğme Mührü
(Mukherjee,2020)

Giyim tarihinde düğme ve iliğin bulunması önemli bir keşiftir. Modern giyimde düğme ve ilik giyim temeli, özü olmuştur. (Tansuğ, 1999, s.295). Giysileri kapalı tutmak için kullanılan ilik düğmeler ilk olarak 13. Yüzyılda Almanya’da ortaya çıkmıştır. 13. ve 14. Yüzyılda, düğmeler Avrupa çapında yaygınlaşmaya başlamıştır (Riter, 2012).

Eski Yunanlılar ve Etrüskler tuniklerini omuzlarından tutturmak için düğme ve halka kullanmışlardır. Orta çağ Avrupa’sında 13. Yüzyılda düğme ve ilik bulununcaya kadar giysi yakaları broş ya da kopçayla tutturulurken, Gotik dönemin sonlarında Fransız modasının da gelişmeye başlamasıyla düğme pratik bulunarak önem kazanmış hatta daha sonraları düğme kullanımını sınırlayan yasalar bile çıkarılmıştır (Goetz,2004)

14. yüzyıla gelindiğinde giysilerin dirsekten bileğe ve boyundan bele kadar olan bölümleri hem süs olarak hem de ilikleme amacıyla düğmelerle kapanıyordu. Altın, gümüş ve fildişi düğmeler zenginliğin ve toplumsal konumun bir göstergesi durumuna gelirken bakır ve alaşımlardan da pahalı düğmeler yapılmaya başlanmıştır (Özbaşı,2009, s.145). 16. Yüzyıl Fransa’sında düğme yapımcılarının loncaları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu loncalar düğmelerin üretimini düzenleyerek ve bunların kullanımıyla ilgili yasalar çıkartılmıştır. Orta Çağ’ın düğmeleri zaten işlevsel olsa da yine de refah ve prestij sembolü olarak görülmüştür (Sbszipper, 2019).

17. Yüzyılda ilk kez Avrupa ‘da kullanılan kol düğmeleri, soylu ve zengin erkeklerin saygınlık amaçlı taktıkları bir aksesuardır. Bu durumda düğme, kişinin sosyal konumunu, maddi gücünü, sahip olduğu kültürünü net bir şekilde ortaya koyan bir ayrıntı olmuştur. Günümüzde de bu kültür devam etmektedir. Bilinen en eski örnek İngiltere ‘de Kral II. Charles’ın dönemine aittir. II.Charles’ın Braganza’lı Catherine ile olan evliliğini kutlamak için yapılan bir çift gümüş zincir bağlantılı kol düğmesinin çiziminde, evlilik ve birlikteliğin geleneksel simgeleri kalp ve kenetlenmiş el motifleri kullanılmıştır (Koçak, 2021, s. 155).

Resim 3.3: Maria Antonietta (1800'den düğme), (Gallavotti, 2015)

Düğme tarihine bakıldığında; soylu yardımcılarının ya da beylerin sevdikleri kişilerin resimlerini portre şeklinde işlettirip, düğmelerin içine yerleştirdikleri ve bunu çok anlamlı bir hediye olarak verdikleri bilinmektedir (Resim 3.3). Fransız Devrimi öncesinde düğmelerin üzerinde 'millet, kanun ve kral' yazısının, devrim sonrası düğmelerin üzerinde 'özgürlük, eşitlik ve kardeşlik' ifadelerinin yer aldığı görülmektedir (Koçak,2021,s.154). Fransız tarihinin aristokrat ailelerinin yardımcılarının kıyafetlerinde isimleri ve soyadları işlemeli düğmeler bulunmaktaydı (Can, 2020, s.1529). Düğme, yüzeyinde mükemmel bir iletişim aracı olarak kullanılmasını sağlayan işlevsel ve dekoratif bir nesne olduğu kadar sonsuz sanatsal tezahürler sunan bir objedir.

18. yüzyılda Sanayi Devrimi'nin gelişiyile birlikte, düğmelerin kitleler arasında da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Birminghamlı İngiliz üretici ve James Watt'ın ortağı Matthew Boulton, 18. yüzyılda toplu olarak bilinen metal ve cam da dahil olmak üzere çeşitli malzemelerden küçük parçaların (menteşeler, düğmeler, tokalar, kancalar vb.) üretiminde uzmanlaşmıştır. Yüzyılda "oyuncak" olarak toka ticareti çökmüş, ancak onun yerine Birmingham'da düğme ticareti gelişmiştir. 18. yüzyılda lüks metaller ve fildişi büyük ölçüde kumaşın yerini almıştır, ancak belirli giysileri tamamlamak için tasarımlarda işlemeli düğmeler popüler olmuştur (Mukherjee, 2020).

Sıradan insanlar arasında popüler olan kumaş düğmeler; altın, şerit, bakır, fildişi ve değerli taş düğmeler asiller tarafından beğenilmekteydi 18.Yüzyıldaki sanayi devriminden sonra, seri üretimin makineleşmesi nedeniyle metal düğmeler kademeli olarak pazarda ana karakter haline gelmiş, 1930'lardan 1940'lara kadar, düğme üretiminde sentetik reçine malzemeleri kullanılmaya başlanmıştır (Sbszipper, 2019).

Düğmeler, geçmiş yüzyılların büyük öneme sahip objesi olmuştur. Kullanan kişi için çeşitli önemli göstergeler taşımış ve değer kazandırmıştır. Fransızların uzman olduğu porselen düğmeler elde boyanarak ya da ipek kâğıt aracılığıyla renkli desenler aktarılacak şekilde süslenmektedir (Resim 3.4). Yine bu dönemlerde Japonya'da elde boyanan geleneksel motiflerle süslenmiş seramik düğmeler geliştirilmiştir. Çin ise kalın kırmızı vernik tabakasının inceden inceye oyularak süslenmesiyle yapılan tahta düğmelerde uzmanlaşmıştır (Özbağı, 2009, s.146).

Resim 3.4: Fransız Porselen Düğme, 1785 (*Button French*,2021)

Satsuma düğmelerinde 25 mm çaplı bir daire içinde dört farklı figür özenle boyanmıştır. Bu düğmelerin farklı tasarımları vardır. Japon kadın ve bebek elbiselerinin çoğunda görülmektedir. Batılılar, bu düğmeleri Satsuma Düğmeleri olarak isimlendirmişlerdir. Japonya 1860 yılında Satsuma tarzında seramik düğmeleri ihraç etmeye başlamıştır. Satsuma düğmeleri; çiçek şeklinde, altıgen veya daire şeklinde olarak, 20. Yüzyıla kadar Amerika ve Avrupa'ya satılmıştır (Bayburtlu,2018, s.75).

Resim 3.5: 1800'lerin Sonunda Düğmelerde Tasvir Edilen Japon Satsuma Düğmeleri
(Sylvia, 2018)

1860'larda Çin iç savaş sırasında çeşitli kategorilerde düğmeler ortaya çıkmıştır. Porselen düğmeler, her sanatçının çizebileceği kadar güzel; çiçekler, hayvan kafaları, sahneler, böcekler, pastel boyalarla klasik figürler bulunmaktadır (Resim 3.6). Viktorya dönemine ait mücevher düğmeler, oldukça kalın, derin çerçeveli kalaylı veya alaşım çerçeveli renkli camlardan yapılmaktadır (Resim 3.7 ve Resim 3.8). Genellikle yarım ila bir inç boyutundadır, bu düğmeler büyük kabarık etekli elbiseler süslenmektedir (Lambert, t.y.).

Akik düğmeleri geleneksel olarak, biçimlendirme ve cilalamanın çoğu, yay tahrikli bir matkapla delikler açılarak, yay tahrikli torna tezgahlarında döndürülen aşındırıcı yüklü diskler ve tekerlekler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Carnelian (değerli taş) ham maddesinin çoğu, onu kurutmak ve rengi kalıcı olarak yoğunlaştırmak için rutin olarak ısıtılma işlemine tabi tutulmaktadır (Mukherjee, 2020).

Gümüş telkâri düğme, Hollandaca ‘da en yaygın Hollanda düğme türlerinden biri olan 'braamknopen' (böğürtlen düğmeler) olarak adlandırılmaktadır. Ve bu düğme Zeeland'a özgü kabul edilmiştir.18. ve 19. yüzyılın başlarında Hollanda'da ve Almanya'da Kuzey Denizi kıyılarında da kullanılmıştır (Mukherjee,2020).

Resim 3.6: 1860’larda Çeşitli Düğmeler (Lambert, t.y.)

Resim 3.7: Viktorya Dönemine Ait Mücevher Düğmeler (Lambert, t.y.)

Resim 3.8 :1860 Dönemi Kıyafetlerinde Kullanılan Düğmeler (Lambert, t.y.)

Resim 3.9: 1880'lerin Çeşitli Modelde Düğme Koleksiyonu (Lambert, t.y.)

Resim 3.10 :1880’lerde Siyah Cam Düğme (Lambert, t.y.)

Siyah cam düğmelerin patenti 1880’lerde alınmıştır (Resim 3.9 ve Resim 3.10). Kraliçe Victoria onları kişisel giyim için seçtikten sonra onlarca yıldır moda olmuştur. Metallerdeki resim düğmesi, opera ve edebiyatın sevilen karakterini, incil hikayelerini, tarihi olayları, ulaşımı, sporları, masalları ve efsanelerini tasvir etmektedir. Sac levha, pirinç, çelik, beyaz metal veya diğer alaşımlar üzerine kabartmalı veya baskılı bu düğmeler, üç inç boyuta kadar yapılmıştır. Kate Greenaway’ın Çocukları kitabından kopyalanmıştır (Resim 3.11). Longfellow 1882’de öldükten sonra bir anma düğmesi onu onurlandırılmıştır. 1887’de Kraliçe Victoria, saltanatının ellinci yılını kutlar ve resmi jübile portresi düğmelere kopyalanmıştır. Bu çok çeşitli resimli düğmeler, kadınlar ve çocuklar tarafından hem iç hem de dış giyimde kullanılmıştır. Düğme koleksiyoncuları arasında da çok popüler olmuştur (Lambert, t.y.).

Resim 3.11: Kate Greenaway ‘in Çocukları Kitabından Düğmelere Kopyalamış Tasvirler (Lambert, t.y.)

Emaye Düğmeler, (Resim 3.12) ince toz haline getirilmiş bir cam kaplamanın, emayeyi yerinde tutmak için yüzeyi sığ alanlara bölünmüş altın, gümüş, bakır veya pirinç bir tabana eritilmesiyle yapılmıştır. Emaye uygulandıktan sonra düğmenin fırında pişirilmesi gerekmektedir. Şeffaf ve opak tüm renkler, bu düğmelerin üzerinde kuş, çiçek, aşk tanrısı, kadın figürleri ve geometrik desenlerden oluşmaktadır (Lambert,2023).

Resim 3.12: 1880’lerde Çeşitli Desenli Emaye Düğmeler (Lambert, t.y.)

Resim 3.13 : 1890'ların Çeşitli Modelde Düğme Koleksiyonu (Lambert,t.y.)

1890 Kesilmiş Çelik Düğmeler, tüm yüzeyi kaplayacak şekilde perçinlenmiş küçük noktalarla veya pirinç bir dış tasarımla yeniden popüler hale gelmiştir (Resim 3.13 ve Resim 3.14). Bu düğmeler pahalı bağcıklar ve kadifeler üzerine dikilmiştir. Düğmeler için ticari olarak başarılı olan ilk sentetik plastik olan Victoria Selüoitleri çekici bulunmaktaydı. Çeşitli renklerde şapka yüzeyleri, cam mücevherler veya metal kesiklerle süslenmiş süslü metal çerçevelere yerleştirilmiştir (Resim 3.15). Elbiseler geniş kollara ve ince bel bölgesinde iki düğmeye sahiptir (Lambert, t.y.).

Resim 3.14: 1890'ların Çeşitli Modelde Düğmeleri Detayı (Lambert, t.y.)

Resim 3.15: 1890'ların Farklı Modelde Düğmelerinin Detayı (Lambert, t.y.)

Resim 3.16: Giorgio Gallavotti, Düğmeler Müzesi Detayı, 2008, İtalya (Sylvia,2018)

Resim 3.17: Giorgio Gallavotti, Düğmeler Müzesi,2008, İtalya (Noemi,2014)

Düğme koleksiyoncusu Gallavotti'nin düğmeler müzesinde (Resim 3.16 ve Resim 3.17) “belle époque” döneminde gösterişli, 1960'larda lüks malzemelerden yapılmış olduğu, 1980'lerde ise daha sade tasarımlar öne çıktığı görülmektedir (Pınar,2014). Düğmede, geniş anlamda sanatın her alanında olduğu gibi, üretildiği dönemin kültürünü, politikasını, toplumunun bilgisi okunabilmektedir. Düğmeler bulunduğu zamanın göstergesi niteliğinde olmuştur. Hapishanelerden halkların kaderinin kararlaştırıldığı saraylara kadar her yerde düğmeler olduğu için, her düğmenin en az okuma yüzü vardır: gösteriş, iletişim, yas, batıl inanç ve daha bir sürü yüzü vardır.

20. Yüzyılda süs işlevini büyük ölçüde yitiren düğmeler daha çok selüloz polistiren ve polivinil reçineleri gibi plastik maddelerden yapılmaktadır. Düğme desenleri de genellikle soyut geometrik biçimler almıştır. Seri üretim yapan makinelerde ya toz haline getirilmiş plastiğin sıkıştırılmasıyla ya da sıvı plastiğin küçük deliklerden püskürtülmesiyle kalıp düğmeler üretilmiştir. Bu arada sanatsal özellik ve üstün işçiliklerinden dolayı koleksiyoncuların topladığı eski düğmelerin değeri giderek artmaktadır. Bu tür düğmelerin arkasında genellikle düğmeyi yapanın adı, yapım tarihi ve yeri yazılıdır (Özbağı ve Ülger, 2009, s.146). Düğmenin ortaya çıktığı dönemden 20.Yüzyıla kadar ki süreçte süsleme, statü, araç olarak bir devinim halinde değişimi sürdürülmüştür.

3.2. DÜĞMENİN İŞLEVSEL VE SÜS KULLANIMI

Yaşam içerisinde insanların yaşadığı dönemler tarihler kadar düğme vardır. Kıyafetlere bakıldığında düğme özellikle göze çarpan parçadır. Birbirinden değişik modelde malzemedeki ve renkte etrafımızda bulunmaktadır. Düğmenin bulunduğu kıyafetle uyumu bir tasarımın kumaşının doğru seçimi kadar önemlidir. Doğru renk, boyut ve dokunun uyumluluğuyla düğme seçimi tasarımın tamamlanışıyla kıyafete değer katmaktadır (*Hayatımıza Renk Katanlar*,2022).

Düğme kıyafeti tamamlayışı kadar eksikliğiyle de dikkat çekmektedir. İşlevsel kullanımına göre ; kapama düğme, takviye düğme, sahte düğme şeklinde kullanımları bulunmaktadır. Kapama düğme kullanım alanında en temel kullanım şeklidir. Asıl amacı giyside toparlayıcı ve düzeni sağlamak olan takviye düğmeler, günlük kullanımında en bilindik ve öncelikli özelliğiyle giysi içerisinde kapama işlevini gerçekleştirmektedirler.Genellikle giysinin ön tarafında bulunan bölümlerin (Resim 3.18 ve Resim 3.19), kol veya yaka gibi bölümlerdeki açıklığın kapatılması biçiminde kullanılmaktadır. Giysinin ön tarafında bulunan kapama düğmelerini desteklemek amacıyla bu düğmelerin altına dikilen takviye düğmeleri, giysinin iç kısmına dikilmektedir.

Yassı biçimde, iki veya dört delikli olan bu düğmeler ağır kumaştan yapılmış giysilerin büyük gerginliğe maruz kalacak bölümlerinde, ceket ve paltolarda, bel bantlarında, yumuşak ve gevşek dokunmuş kumaşların çekilmesini ya da düğmelerin kumaşı yırtmasını önleme de kullanılmaktadırlar. Bunun dışında gerçek kapama fonksiyonuna sahip olmayan sadece süs amaçlı giysiye dikilen sahte düğme türleri bulunmaktadır. Sahte düğmelerde dikkat edilmesi gereken nokta, bu düğmelerin kapama göre göre düğmelerle aynı boyutlara sahip olmasıdır (Bilen, 2013, s.105). Düğmeler, gerekli kullanım noktaları için büyük öneme sahip ve kurtarıcı nitelik taşımaktadırlar.

Resim 3.18: Ceket Kapama Düğme (Buss ,2015)

Resim 3.19: Ceket Üzerinde Kapama Düğme (Dior,2022)

Resim 3.20: 1930'ların Büyük Düğme Kullanımının Günümüz Modası Ceket Üzerindeki Yansıması -Miu Miu, 2020 (Elmalı, 2019)

Miu Miu markasının 2020 koleksiyonunda 1930'ların günümüz modasına yansımasında büyük düğmelerin kullanımına yer verilmiştir (Resim 3.20). Ceket düğmelerinde, işlevli olarak kullanılan günümüz düğme kullanımı ve diğer büyük düğme kullanımlarıyla ise 1930'ların düğmeleri yansıtılmıştır. Üç büyük ayaklı düğmelerin ikisinin deseni rengi aynı orta kısımda ise gümüş renk ve farklı desenli bir düğme kullanılmıştır.

3.2.1. Sahte (Süs) Düğme

Resim 3.21: Sahte Düğme (Never out, t.y.)

Resim 3.22: Ceket Arkasında Sahte Düğme (Süs) Kullanımı (Karpuz ,2016)

Resim 3. 23: Sahte Düğmeler (Chaylin,2019)

Ceket arkalarında kullanılmış sahte (süs) düğmeler bilindik noktalar dışında sırt bölgesinde kullanılmıştır (Resim 3.21). Desenli ceket arkasında beyaz renkte düğmeler kullanılması dikkat çekmektedir. Süs düğmeler işlevsel düğmelerle aynı boyutlarda kullanıldığı görülmektedir.

Düğmelerin dizilişinde bir kısmı sağ kısımda daha görünür diğer iki düğmeye ise içeride kalacak şekilde dikilmiştir. Bu kullanımda hareket esnasında düğmelerin görünümü sağlanmak istenmiştir. Bu şekildeki kullanımıyla ceket hem salaş bir hava verilmiş hem de bilinen kullanımının dışına çıkartılan düğmeler bir omurga noktalarını anımsatır şekilde süs olarak kullanılmıştır (Resim 3.22). Tek kollu bluzda boyun ve omuzdan yarım kola kadar düğmeler (Resim 3.23) kolda köprüler şeklinde aralıklı dizilerek süs kullanılmıştır. Ön ve arka yaka, kol üzerinde altın sarısı ayaklı düğmeler kullanılmış ve kolda model oluşturulmuştur.

Resim 3.24: Kot Pantolon Dizlerinde Düğmelerin Süs Kullanımı (Jimenez,2019)

Kıyafetteki düğmenin dikkat çektiği gibi kıyafetteki tasarımsal kullanımı da bir o kadar dikkat çekmektedir. Kot pantolon dizleri düğmelerle süslenmiştir (Resim 3.24). Düz bir elbise üzerinde kullanılan düğmeli kemer (Resim 3.25) ile düz bir elbise üzerinde oluşturacağı büyüklü küçüklü düğmeler ile elbisenin bel kısmında hareketlilik sağlanmıştır.

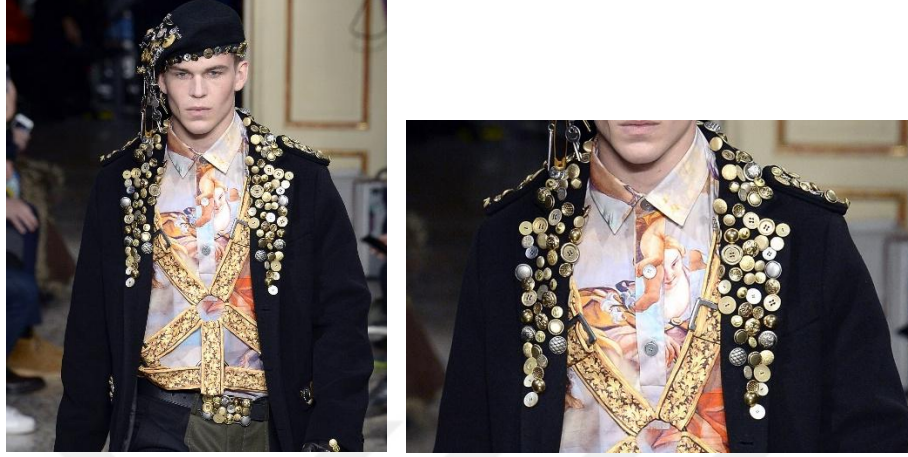

Resim 3.25: Düğmeli Kemer (Kristi,2011)

Resim 3.26: Düğmelerle Süslenmiş Şapka Aksesuarı (Moschino, 2017)

Siyah şapka üzerinde karışık teknik ile düğmeler süsleme olarak kullanılmıştır (Resim 3.26). Farklı türden düğmeler ve farklı şekillerde materyaller de bulunmaktadır. Gümüş ve altın sarısı düğmelerinde ve üzeri desenli ayaklı düğmeler kullanılmıştır. Şapkanın uçları zincirlerle uzatılarak saçaklandırılarak keskin bitim yumuşatılmıştır.

Resim 3.27: Moschion 2017 Sonbahar Koleksiyonunda Düğme Detayları (Moschino, 2017)

Yakaları farklı türde düğmeler kullanılarak süslenmiş ceketin, yaka ucuna kadar metal ayaklı düğmeler, delikli düğmeler kullanılmıştır (Resim 3.27). Ceketin cep kapakları yanı sıra kemer tokasında da düğmeler kullanılmıştır. Farklı bölgelerde kullanılan düğmelerin yoğunluğuyla giysiye manidar aynı zamanda abartılı bir süsleme kazandırılmıştır.

3.3. DÜĞME YAPIMINDA KULLANILAN HAMMADDE ÇEŞİTLERİ

Düğme üretiminde birçok farklı çeşitlilikte madde kullanılmaktadır. Bunlar ilk zamanlarda taş, tahta, kemik ve maden çeşitleriyken gelişen bilgi birikimi ve teknoloji ile inci, sedef, elyaf, kumaş, cam, seramik ve kıymetli taşlar gibi geniş bir kullanım alanı doğmuştur (Uysal,2012, s.10). Değişen ve dönüşen her şey gibi düğmenin de çeşitleri zamanın ve kullanımının değişimiyle hem maddesel hem kullanım alanları bakımından değişmektedir. Düğmeyi hammaddelerine göre ikiye ayıracak olursak bu doğal hammaddeli düğmeler ve yapay hammaddeli düğme olarak ayrılmaktadır. Düğmelerde kullanılan doğal malzemeler tahta, inci, kumaş, sedef, kemik, kabuk, boynuz, cam, kauçuk, deri, pirinç, nikel, bakır, gümüş, kalay-kurşun alaşımı olabilir. Plastik düğmelerde naylon, polyester, melamin gibi hammaddeler kullanılmaktadır (Bilen,2013, s.96).

3.3.1. Kemik Dügme

Hayvan kemiklerinden ve boynuzundan farklı şekil ve boylarda yapılan düğmelerdir (Resim 3.28). Kemik düğmeler kullanım açısından estetik bir görünümü olan ve yapısı itibarıyla sağlam kaliteli düğmedir (Bilen, 2013, s.101-102). Kemik düğmeye farklı teknikler ile desen ve yazı uygulanmaktadır. Görünümüne uygulanan farklı desen efekti ile çeşitlendirilmektedir (*Kemik Dügme*, t.y.- a)

Resim 3.28: Kemik Dügme (*Kemik Dügme*, t.y.- b)

3.3.2. Cam Dügme

Cam düğmeler cam eriğinin kalıplar kullanılarak çok çeşitli renklerde ve boyutlar kazandırılmasıyla ayaklı ya da ayaksız olarak üretilmektedir (Resim 3.29). Cam düğmelere tıraşlama denilen özel bir işlem uygulanarak değerli bir taş görünümü verebilmektedir. Cam düğmeler her türlü giyside kapama malzemesi veya süs olarak kullanılmaktadır (Bilen, 2013, s. 102).

Resim 3.29: Cam Düğme (Oritdotan, 2021)

3.3.3. Sedef Düğme

Sedef düğme Uzakdoğu nehirleri ve denizlerinden çıkarılarak önemli birkaç işlemden geçirilerek üretilmektedir (*Sedef Düğme*, t.y.-a). Sedef düğme yetişmiş olduğu yerle bağlantılı olarak kalitesi değişmektedir. Doğal, kaliteli ve parlaklığı dikkat çeken bir düğme çeşididir (Resim 3.30), (*Sedef Düğme*, t.y.-b).

Resim 3.30: Sedef Düğme (*Sedef Düğme*, t.y.-b)

3.3.4. Metal Düğme

Metal düğme zamak ve pirinç olarak iki çeşitte üretilmektedir. Tarihin eski çeşit düğmelerindedir (Resim 3.31). Metal düğme, geçmişten bugüne asaletin ve lüksün simgesi olmuş, dikildiği her kıyafete tarz katmıştır. Kraliyet ailelerinde zenginliğin göstergesi olan metal düğme, şekil ve büyüklüklerine göre ölçülerek özellikle varlıklı aileler arasında bir şıklık yarışı yaratmıştır (*Kraliyet Ailelerinden Günümüze*, 2022).

Resim 3.31: Metal Düğme (*Metal Düğme*, t.y.-b)

3.2.5. Ağaç Düğme

Ağaç düğmeler diğer bir adıyla tahta düğmeler en eski toplumlardan beri kullanılmıştır (Uysal,2012, s. 16). Hammadde olarak ağaç kullanılan, büyük, uzunca düğmelerdir (Resim 3.32). Bu düğmeler kuru temizleme uygulanabilen dış giysilerde kullanılırlar. Ağaç düğmeler ilik içinden değil, ilmek içinden geçerler ve genellikle kullanımı kalın yünlülerdir (Bilen, 2013, s. 104). Çeşitli ağaç gövdesi ve kabuklarından elde edilen %100 doğal bir düğme çeşididir. Tahta düğmelere lazer markalama ve desen, yakma ve vernikleme işlemleri uyguladığında çok özel modeller elde edilmektedir. Özel aksesuarlar; rozet, dikme logo, süs etiketler gibi aksesuarlar yapılmaktadır (*Tahta Düğme*, t.y.-b).

Resim 3.32: Ağaç Düğme (*Tahta Düğme*, t.y.-a)

3.3.6. Plastik Düğme

Plastik düğmeler kıyafetlerimizin ve günlük kullanımımızın vazgeçilmez aksesuarlarıdır (Resim 3.33). Birkaç özelliği ile çok tercih edilenler arasındadır. Dikiminin kolaylığı ve hafif olması ve en önemlisi üretimindeki renk, form açısından zengin olmasıdır. Bu çeşitliliği açısından ile birçok alanda kullanılmaktadır (*Plastik Düğme*, t.y.-a).

Resim 3.33: Plastik Düğmeler (Garden, 2010-b)

3.4. DÜĞME TİPLERİ

Düğme tipleri; Ayaklı düğme ve Delikli düğme olarak ikiye ayrılmaktadır. Ayaklı düğmeler; Kaplamalı ayaklı düğme, Metal ayaklı düğme olarak iki tiptir. Delikli düğme ise; İki delikli, Üç delikli, Dört delikli olmak üzere üç tip bulunmaktadır.

3.4.1. AYAKLI DÜĞMELER

Alt kısmında ürün dikmek için ayak şeklinde çıkıntısı olan düğme çeşididir. Alt kısma dikilen düğme delikten geçirilerek kapama işlemi gerçekleştirilmektedir. Örnek olarak blazer ceket düğmeler, palto ve kaban düğmeleri, bluz düğmeleri ve benzerleridir.

3.4.1.1. Kaplamalı Ayaklı Düğme

Kumaş kaplama düğmeler, düğmelerin üzerlerine istenilen tasarımda kumaşın kaplaması ile yapılan düğme çeşididir (Resim 3.34). Kumaş kaplama düğmeler özellikle tekstil ürünü üzerinde ilikleme amacıyla kullanılan düğmenin belli olmaması için yapılan kamuflaj da kullanılmaktadır (Resim 3.35). Bu sayede dışardan kıyafete bakıldığı zaman düğmelerin kendini belli etmesi yerine, kullanılan kumaş ön plana çıkmaktadır (*Kumaş Kaplama*, t.y.).

Resim 3. 34: Bombe Kaplama Düğme (*Kumaş Kaplama*, t.y.)

Resim 3. 35: Kupa Kaplama Düğme (*Kupa Düğme*, t.y.)

3.4.1.2. Metal Ayaklı Düğme

Metal ayaklı düğmeler diğer düğmelerde bulunan tutturmak için deliklerinin görünür olmamasıdır (Resim 3.36). Metal düğmenin diğer düğmelerden farkı alt kısımda yuvarlak şekilde dikim için çıkıntısının bulunmasıdır. Böylelikle ip görünümü gizlenmiş olmaktadır.

Resim 3.36: Metal Ayaklı Düğme (*Metal Buttons*, t.y.-a)

3.4.2. DELİKLİ DÜĞMELER

Üzerinde iki, dört veya daha fazla dikiş deliği bulunan düğmelerdir. Kumaşa bu deliklerden tutturulma amacı için delikler açılmaktadır.

3.3.2.1. İki Delikli Düğme

İki delikli düğmeler, üzerinde iki dikiş deliği bulunan düğmelerdir. Bu dikiş delikleri sayesinde istenilen yere tutturulmaktadır (Resim 3.37). Düğme hafifliği sayesinde bir yere tutturulmada iki delikli düğmeler yeterlidir.

Resim 3.37: İki Delikli Düğmeler (*White Wednesday- mother*, 2011)

3.3.2.2. Üç Delikli Düğme

Üç delikli düğmeler iki delikli düğmelere nazaran dikildiği yerde üçgenimsi bir dikiş görüntüsü vermektedir (Resim 3.38). Bu kullanım diğer kullanımlara göre farklı olmaktadır.

Resim 3.38: Üç Delikli Düğme (Bernardini, 2007)

3.4.2.3. Dört Delikli Düğme

Dört delikli düğmeler üzerinde dört dikiş deliği bulunan ve farklı şekilde dikilebilme seçeneği sunulan düğmelerdir (Resim 3.39). Kare şekilde dikiş, ikili şekilde dikilme bilinen dikme şekilleridir. Son dönemlerde dört delikli düğmeler üzerinde renkli ip ile süslemeler olarak harfler yapılmaktadır.

Resim 3.39: Dört Delikli Düğme (*Tahta Düğmeler, t.y.-c*)

3.5.DÜĞME NESNESİNE YÜKLENEN ANLAMLAR ve İNANIŞLAR

Düğme, bilinen günlük kullanımının yanı sıra inanç, geleneksel değer, statü ve yakınlık kurulmuş kavramlarla oluşturulan bağlantının temel taşı olmuştur. Kullanımı eski çağlara dayanmaktadır. İşlevselliği bir nevi kilit olarak kullanılmıştır. Bu kullanımı özel alanı saklanması olarak da görülmektedir. Benzer olarak kültürler içerisinde birkaç anlam taşımaktadır. (Uysal, 2012, s.17). Uzun bir geçmişe sahip olan düğme, bulunduğu toplumun yüklediği inançların ifadesi olmuştur.

Düğmeyi (fonksiyonel ana görev dışında) Anadolu’da nazarlık, uğur ve süs olarak kullanılmıştır. Bu nedenle de “düğme” ile süslü pek çok giyim, takı, ev eşyası, hatta hayvan takımı vardır. “Düğme”, bazı inançları da dille getirmektedir. Böylece “düğme” nin ardından bir geçmiş, köklü gelenek yatmaktadır. Beyaz renk “taş düğmeler”, giysi üzerine nazarlık, süs olarak dikilmiştir (Tansuğ,1991, s.295).

Resim 3.40 : Koyu -Açık Düğmeler (Mdcates,2020)

Düğme ve sayı ilişkisinde, düğmeler kıyafette çift sayıda bulunmalıdır. Tek kullanımının anlamı olumsuzdur. Sayılarda olduğu gibi renklerde olumlu olumsuz anlam durumu görülmektedir (Şenesen, 2016, s.399). İfade edildiği gibi sayılarda tek ve çift olması ve renklerde açıklık koyulukları (Resim 3.40) üzerinden bir inanç biçimi oluşturulduğu görülmektedir.

Eski toplumların birçoğunda olduğu gibi Anadolu’da da düğmenin dünyanın göbeğini simgelediğine inanılmıştır. Ayrıca düğme üzerindeki deliklerin kadının göbeğindeki delikle özdeşleştirilerek, düğmeye soyun devamını getiren kadın gibi kutsal anlamlarda yüklenmiştir (Resim 3.41). Düğmelerin ortalarının delik olması göbeği simgeler, dünyanın göbeğinde yaratılan insanda yeni bir evren yaratabilmektedir (Uysal,2012, s.18).

Resim 3.41: Düğme Delikleri -Kadın Doğurganlık Özdeşleyimi (Phillips, t.y.)

Her ne kadar günlük hayatta düğme sıradanlaştırılmış bir parça olsa da içinde farklı bir dünyanın izlerini taşımaktadır. Bu izler insanların düğmeye yüklemiş olduğu anlam ve inanışlardır. Öncelikli olarak bir tarihi yansıtır, şahitliğini yapar ve bir tür tarihin izlerini taşır. Düğme, Anadolu insanları için daha yüce ve kişisel değerler taşıyan bir obje olmuştur (Tansuğ,1991). Anadolu'nun farklı çeşitte ve özgün değerlerde düğmeleri bulunmaktadır. Bu düğmelerden kimi altınla kimi gümüşten oluşan değerli taşlarla süslenmiştir. Bu tarz değerli taşlarla süslü düğmelerin yanında başka aksesuar kullanımını gerektirmemiştir (Tansuğ,1991, s.298).

Fransa Kralı 1. François, üzerinde 13 bin 600 altın düğme bulunan siyah bir kadife elbise diktirmiştir. Bir Sultan'ı ağırlayacaktır ve Sultan'a kendisinin ondan daha zengin olduğunu göstermek istiyordur. Ama Sultan'a "Ben senden zenginim" diyemeyeceği için, deseydi de Sultan'ı inandıramazdı. Ama elbisesindeki altın düğmeler onun yerine bunu söyleyeceğini düşünmüştür. Bir diğeri ise Osmanlı düğmesinin hikayesidir. Osmanlı döneminde düğmenin ardında yatan bir aşk hikayesi. Hikaye Tarihçi Alessandro Minardi Cesana'nın aile yadigarı düğmenin izidir. Cesana'nın büyük-büyükbabası Osmanlı topraklarındayken soylu bir genç kıza âşık olmuştur. Ancak genç kızın babası bu evliliğe izin vermemiştir. Bunun üzerine orduya yazılarak büyük başarılar elde etmiş ve madalyalar kazanmıştır. Artık saygın bir asker olmasından cesaretle âşık olduğu genç kıızı yeniden istemeye karar vermiş ve nişan hediyesi olarak 6 tane düğme yaptırmıştır. 1908'de yapılmış ay yıldızlı bir düğmedir (Pınar,2014).

Resim 3.42: Konfüçyüs Felsefesinde Düşmenin Beş Fazileti

(*Konfüçyüs kimdir?*, 2020)

Yeni bir ahlak ve felsefe öğretisine sahip olan Konfüçyüs'ün daha sonraları şekilciliğe dönüşen sürekli savunduğu erdemlilik vasıflarından olan 'soyluluk, hak birlik, intizam, dürüstlük ve onur faziletlerinin 'işaret olarak, Çin'de yaşayanlar giysilerinin önlerindeki düğme sayısı beş adet tutmaya gayret etmekteydiler (Resim 3.42). Sayıları giderek azalsa da o ve daha sonraki dönemlerde, ceketinde beş adet düğmesi olan bir Çinli Konfüçyüs'ün savunduğu ahlak kriterlerini taşıdığına inanmaktadır (Koçak, 2021,s.157).

Düşmenin halk arasında kısmeti, parayı, şansını simgelediği, bazı inanışlara bakıldığında anlaşılmaktadır. Düşmenin kaybedilmesi olumsuz bir beklentiyle karşılanabilir ya da şansın, kısmetin kaybedilmesi olarak değerlendirilmektedir. Düşmenin bulunması ise paranın, kısmetin, zenginliğin işareti olarak algılanmaktadır. Bedenle giysi arasındaki mesafe sadece düğme koptuğunda bozulmaktadır. Hatta bazı toplumlarda düşmenin koparılması doğrudan bir şiddet isteğinin ifadesidir (Koçak, 2021, s.157).

Düğmeler, biçim itibarıyla genellikle yuvarlak olmaktadır. Halk inanışlarında düğmeye yüklenen anlamlara bakıldığında kısmet, zenginlik, şans uğur gibi anlamların ağırlıklı olarak ifade edilmesi “düğme ile para” arasında bir ilişki kurulduğunu düşünülmesine neden olmuştur (Şenesen,2016, s.399). Halk inanışlarında düşmenin kıyafet üzerinde olması iyi kabul edilmiştir. Düşmenin kıyafetten kopması, olmaması ise nazarı ve eksikliği ifade etmektedir. Düşmenin kopması ile ilgili bir efsanesi de vardır. Mustafa Kemal'in cenazesi Karaköy'den geçerken ansızın duyulan çıt çıt sesleri! Bu sesler gökyüzünden yağan düğmelerin sesidir. Atatürk'ün Türk bayrağına sarılı tabutuna düğmeler yağmaktadır (Resim 3.43).

Herkes o anda yukarı bakmaktadır. O caddelerdeki, bürolardaki pencerelerde Türkiye Cumhuriyeti'nin Yahudi vatandaşları vardır. Mustafa Kemal Atatürk'ü kendi matem geleneklerine göre' gömleklerinin ceketlerinin düğmelerini kopararak' uğurlamaktadırlar. Ve bir halk inanışı olan bu gömleklerin ceketlerin düğmelerinin kopartılarak uğurlanması "Ben senden sonra eksiyim" anlamına gelmektedir (Pala, 2016)

Resim 3.43: Atatürk'ün Cenazesindeki Gökten Yağan Düğmeler (Meltem, 2019)

Düğmenin bir sembol olarak dünyayı kontrol etme ve kontrol etme yeteneğini temsil etmesi anlamları düşünüldüğünde zihinsel bir güç, işareti olarak kabul edilmiştir. Genellikle başarının anahtarı olarak kabul edilen zihni kontrol etme yeteneği, orijinal bilgisayar dilinin temel bileşenlerinde de kullanılan bir kavramdır (Koçak, 2021, s.159).

3.6.DÜĞME OBJESİYLE YAPILAN TASARIMSAL ÇALIŞMALAR

Sanat alanındaki tüm üretimler kültürel bir nitelik taşır ve içerisinde yer aldığı sosyal alanın karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Nesnelerin kendi başına anlamları yoktur ve sanat nesneleri de dahil her türlü nesne anlamını toplumsal inşa süreciyle kazanmaktadır. Bu bakımdan sanat eserinin anlamı sembolik ve kavramsalıdır. İşlevlerinden soyutlanan nesneler de göstergeye dönüşmektedir. Bu şekilde kendisi dışındaki başka anlamların taşıyıcısı durumuna geçmektedir. Gösterge bilimsel tutuma göre; tüm nesneler kendileri dışındaki başka şeylere atıfta bulunan göstergelere dönüşme potansiyeline sahiptirler (Sankır, 2018, s.525-526).

Bu dönüşümde düğmeler yapıldıkları malzeme ve yöntem ile taşıdıkları formla etkileşimleri sonucu mesaj aktarabilme özellikleriyle, yeniden tasvir edilmektedirler. Çeşitli malzeme ve yöntemlerle üretilen düğmeler ile sanatsal çalışmalarda sanatçıların aktarmak istedikleri duyguyu ya da mesajı nesneleştirirken malzeme ve yöntemlere yüklenen bölgesel ya da evrensel yan anlamlardan veya malzeme ve yöntemle yükledikleri kişisel anlamlardan yararlandıkları görülmektedir. Günlük hayatta önemli bir yere sahip olan düğme, farklı sanatçılar tarafından farklı şekillerde ifade bulmuş, bazı müze ve sanat galerilerinin koleksiyonlarında veya özel düğme koleksiyonerlerinin arşivlerinde yer almaktadır. Tarihsel, kültürel, politik ve/veya sanatsal açıdan minyatür sanat eserleri olarak kabul edilen bu düğmeler, porselen, inci, metal, kemik ve ahşap gibi çeşitli malzemelerden yapılmıştır. Küçük yüzeylerinde politikacıların, hikâye karakterlerinin ve modern mühendisliğin başarılarının imgelerini tasvir eden örnekleri ile günümüz tarihini yansıtan motiflerle dekore edilmiş pek çok düğme örneğine rastlanmaktadır (Koçak, 2021, s. 158-160).

3.6.1. Thom Browne

Modern tarzı yeniden tanımlamasıyla tanınan Browne, moda dünyasının ilginç isimlerinden biridir. Browne, kadın-erkek iki cinsin arasında bir bağ kurmaktan oldukça hoşlanmaktadır. Zaten tasarımlarında da bunu net bir şekilde görmek mümkündür. Erkek, kadın ve çocuklara yönelik tüm koleksiyonlarında gerçek bir Amerikan duyarlılığını yansıtmaktadır.

Güçlü, bağımsız ve modayı hayatının merkezine koymayan kadınlara ithafen koleksiyonlar hazırlayan Thom Browne, düğmelerle süslenerken hareket katılmış Resim 3.44 ve Resim 3.45'te görülen ceket tasarımlarında, ceketin yaka kenarlarında ve baştan aşağıya kullanıldığı düğmelerle tasarımlara dikkat çekmeyi başarmıştır. Cep kenarlarının da düğmelerle çevrelendiği uzun ve kısa olarak tasarlanmış her iki ceketin omuzlarında seyrek biçimde serpiştirilmiş düğmeler kollarda ve bel hizasından başlayarak yoğunlaştırılmış biçimde yere kadar dizili olarak saçaklı bir hava verilecek şekilde kullanılmıştır. Böylelikle modelin sağ tarafta bir denge yakalanmak istemiş olabilir.

Resim 3.44: Thom Browne, Düğmenin Ceket Üzerinde Tasarımsal Kullanımı, Sonbahar 2017 Koleksiyonu ve Detay Görünümü(*Thom Browne Koleksiyonu*, 2017)

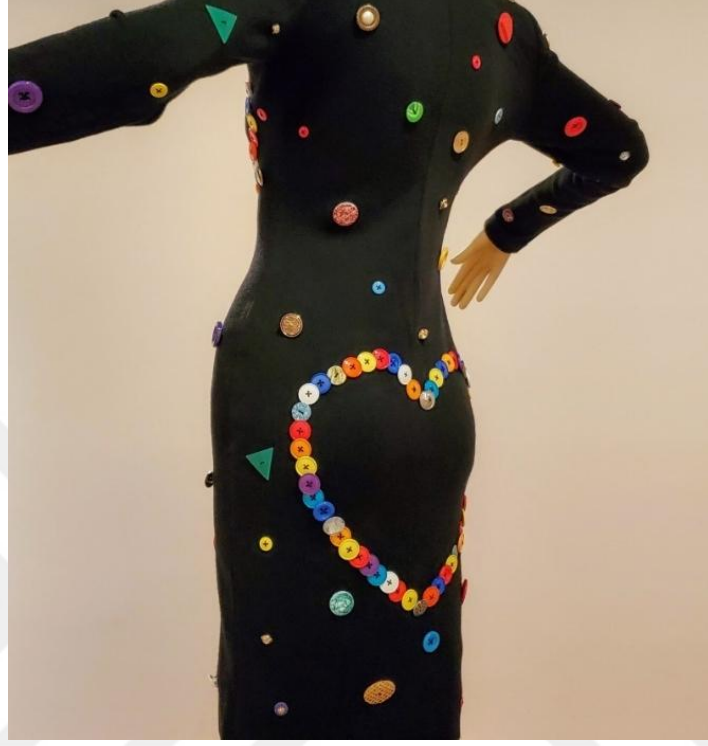
Resim 3.45 : Thom Browne, Düğmelerin Gri Ceket Üzerindeki Süs Kullanımı, Sonbahar 2017 Koleksiyonu (*Thom Browne Koleksiyonu*, 2017).

3.6.2. Patrick Kelly

Giysileri süslemek için çeşitli düğmeler kullanmasını büyükannesinden öğrenmiştir. Çocukken giysisindeki düğmeyi kaybettiğinde, onu tam olarak eşleşmeyen bir başka düğmeyle değiştirir ancak gözünün dikkatini dağıtmak için giysinin geri kalanını da düğmelerle süslemiştir. Düğmelerden cesur tasarımlar oluşturmak için kümeler halinde gruplandırılmalar yapmıştır. Düğmeler Kelly'nin tekrar tekrar kullanacağı akılda kalıcı bir tasarım aracı olmuştur (*Patrick Kelly:A Retrospective*, 2004)

Resim 3.46: Patrick Kelly, Düğmeli Elbise (Hıll,P.R.,2022)

Resim 3.47 : Patrick Kelly, Düğmeli Elbise (Hıll,P.R., 2022)

Tasarımcının düğmelerle kaplanmış, vücuda oturan elbise (Resim 3.46 ve Resim 3.47), üzerinde kalp formu verilerek bir alan oluşturulmuş ve kendine has tekniğiyle düğmeler, elbisenin geri kalanına irili ufaklı serpiştirilerek tamamlanmıştır. Siyah elbise üzerinde rengarenk düğmeler elbisenin tamamını kaplamıştır. Bu kullanım her şeyde olduğu gibi zıtlıkların varlığı daha net gösterebildiğinin ifadesi olmuştur. Tamamlayıcı olarak tasarlanan eldiven ise aynı renk form ve düzenekteki düğmelerle bilekten yukarıya doğru serpiştirilmiştir.

Resim 3.48 : Kelly Modası (P. Hill,2022)

Düz kesim model elbiseler düğmelerle hareketlendirilmiştir. Kenar kısımda boş alan boş bırakılan merkezden dizili düğmeler (sol kenardaki elbise) sıralı dizim ve dalgalı ve serpiştirilerek bir tasarımsal kullanım elbiselerde dikkat çekici hale getirilmiştir (Resim 3.48).

3.6.3. Agatha Ruiz De La Prada

Renklerin kraliçesi olarak bilinen tasarımcı, renkli, yoğun desenli tasarımlarıyla dikkat çekmektedir. “Kişiliğimin bir yansıması” dediği canlı renklerdeki tasarımlarıyla kısa sürede adını duyurmayı başaran tasarımcı, 2015 yılı koleksiyonundaki pantolon (Resim 3.49) ve tulumları (Resim 3.50) düğme deseni baskılı tişörtler, gerçek düğmeler dikilmiş pantolonlar ile hareketli ve renkli kişiliğini ön plana çıkarmaktadır. Moda markasının ütöpik enerjisini büyük dozlarda renk ve yaramazlıkla temsil eden tasarımcı, şehirli parçalardan sportif-şık tarzlara uzanan rahat tasarımlar çalışmaktadır. Örneğin imkansız ve gerçeküstü mayolar gibi atölyesinde çılgın kreasyonlara dönüşmektedir. Agatha Ruiz de la Prada bol renk, çiçek desenleri, çizgileri, düğme ve payetleri ve sadece giysilerde değil, baş süsü olarak da giyilen karakteristik aksesuarlarda da kullanmaktadır. Aristokrat bir aileden gelen İspanyol tasarımcı, giysilerin yanı sıra mobilya, kalem, parfüm ve yatak takımlarına da imza atmıştır.

Resim 3.49. Agatha Ruiz De La Prada, Düğme Desenli Pantolon, 2015 (Prada, 2015)

Resim 3.50: Agatha Ruiz De La Prada, Düğme Yüzeyle Şortlu Tulum, 2015

(Prada, 2015)

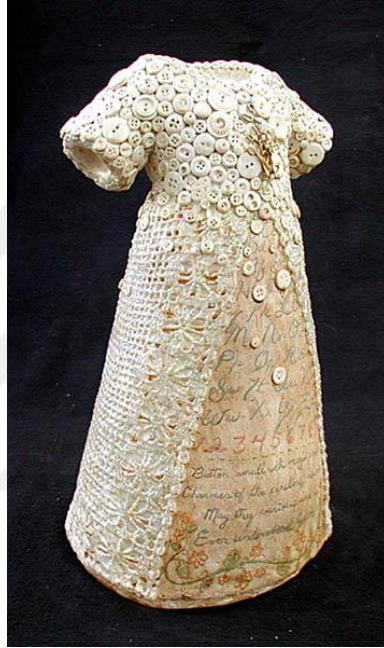
3.6.4. Kathleen Holmes

Sanatçı kültürünün genel metaforlarını kendine özgü el işçiliğini çalışmalarında kullanmıştır. Seramik heykel elbiselerinde farklı temalar işlemiştir. Seramik heykelsi elbiselerinde, karışık teknik kullanmış, düğmeleri elbiselerinde yüzey veya desene dönüştürmüştür. Göğüs boşluğunda farklı objeler yerleştirilmiştir. Elbisede düğmelerin boyutundaki farklılıklarla orantının verdiği ahenk sağlanmıştır (Resim 3.51).

Resim 3.51: Kathleen Holmes, Çay bahçesi (Holmes,2006)

Holmes (Resim 3.52) beyaz seramik elbisesinde düğmeleri omuzlarında yoğun kullanmaya başlayarak aşağı kısımlara doğru serpmeye yaparak tamamlamıştır. Düğmeler diğer çalışmadakinden olduğu gibi küçüklü büyüklü kullanılmıştır. Elbisenin ortada açık kısmındaki bölümünde diğer çalışmasını çağrıştıran harflerin yazılı olduğu görülmektedir. Etek ucu kısmında ise harfler düğmeyle ilgisi olabilecek cümlelere dönüştüğü görülmektedir.

Resim 3.52: Kathleen Holmes, Örnekleyici, 2005, Döküm Cam ve Karma Malzeme
(Holmes,2005)

Süper model (Resim 3.53) çalışmasında diğer seramik elbiselerde olduğu gibi düğmeler küçüklü büyüklü şekilde elbisenin yüzeyini oluşturmuştur. Düğmeler sarımsı bir görünümde eskiyi çağrıştırmaktadır. Göğüs ortasında oluşturulan boşluktan yansıtılan pembe fular ve palet ile insan sanatını gönlünden yaptığında bu kadar iyi bir model çıkartabileceğinin ifadesi olmuştur. Mona Lisa resimlerinin kullanımıyla çalışmanın ismi olan Süper model ithaf edilmiştir.

Resim 3.53: Kathleen Holmes, Süper model, 2008, Seramik ve Karışık Teknik
(Kraplap, 2008)

3.6.5. Nancy Youdelman

Sanatçı çalışmalarının genelinde farklı malzemeleri bir arada kullanmıştır. Bir obje üzerinde veya heykel formunda çalışmaları bulunmaktadır. 'Aşkın Dikenli Dalları' (Resim 3.54) adlı çalışmasında gül dikenleri ve düğmelerle yüzey topraksı bir giysi üzerinde çalışılmıştır.

Resim 3.54: Nancy Youdelman, Aşkın Dikenli Dalları, 1999, Karışık Medya Heykeli, 16,5 x19 x11 inç (Youdelman, 1999)

Resim 3.55: Nancy Youdelman, Düğmeler ve iplikler, 2010, Karışık Teknik, 22.5x 23.5x3 (Youdelman, 2010)

Sanatçı bir kısım çalışmalarını kabartma tekniğiyle heykelsi formda boyutlandırmıştır. ‘Düğmeler ve İplikler’ (Resim 3.55) isimli çalışmasında düğmeleri, iplikleri ve boncukları serpiştirerek yoğun bir şekilde kullanmıştır. Elbisede kabartma tekniği uygulanmış zemin koyu bir renk uygulanarak düğmeler, iplik bobinleri ve boncuk dizili ipler öne çıkartılmıştır. Çalışmasında bağlantısı her daim süren iki objeyi düğme ve ipi bir arada kullanarak bağ’lantı ilişkisini ifade etmiştir. ‘Yokluğun Varlığı’ isimli çalışmasında (Resim 3.56) elbiseye daha önceli çalışmasında olduğu gibi kabartma tekniği uygulamıştır. Kabartma elbisenin üzerinde farklı tipte ve renkte düğmeler kullanılmıştır. Düğmelerin yanı sıra küçük çengelli iğler, boncuklar ve farklı figürde objelerinde serpiştirildiği görülmektedir. Sanatçı bu eseriyle var oluşun hal’e bürünüşüne dikkat çekmek istemiştir.

Resim 3.56: Nancy Youdelman, Yokluğun Varlığı, 2011, Karışık Teknik,
25x23,5x3 inç (Youdelman, 2011)

Resim 3. 57: Nancy Youdelman, Sophie ve Tony, 2006, Karışık Teknik, 19x25x12 inç (Youdelman, 2006)

Kabartma tekniği ile heykelsi formda yapılmış ceketle bronz renkle prens ceketi havası verilmek istenmiştir (Resim 3.57). Ceket üzerinde bir kadın ve bir erkeğe ait resimler bulunmaktadır. Fotoğraflar ceketin taşıdığı anıları ifade etmektedir. Düğmelerle çerçevelenmesi bunun göstergesidir.

3.6.6. Ran Hwang

Hwang, Pimleri, silüetlenmiş bir görüntü oluşturmak veya bu görüntüyü parçalamak için yüzeydeki düğmeleri tutmak için kullanmıştır. Yapışkan kullanılmadığı için düğmeler serbest kalıp hareket edebiliyor, bu da genetik insan eğiliminin kararsız olduğunu ima etmektedir. Düğmeleri sıradan ve sıradan oldukları için kullanmakta olduğunu, tıpkı insanın varlığı gibi düşünmektedir. Hwang, döngüsel yaşamın doğası, görünmezlik ve geçici bir anın güzelliği ile meşguliyetini somutlaştıran büyük ikonik figürler yaratmaktadır (Hwang, 2022).

Resim 3.58: Ran Hwang, Keyif Hayali, 2008, Düğmeler, Ahşap Panel Üzerinde Pimler, Paslanmaz Çelik (Hwang, 2008)

Keyif Hayali (Resim 3.58) çalışmasında sanatçı bir kuşun kafeste hapsedilmişliği demir parmaklıklarla yansıtmıştır. Kuşun kuyruğundan itibaren dağılışıyla (Resim 3.59) bu hayalinin keyfini yaşadığını tasvir etmiştir. Çünkü bir nebze de olsa artık kafeste değildir. Kırmızı düğmeler bir kuşun hayalini yaşayamamasının verdiği acı bu renkle gösterilmek istenmiştir. Açık kapı bu keyif hayalini net ifadesidir. Kapının bir süre açılması hayali başlatır. Kimi düğmeler yerlere dağıtılarak özgürleşme hayalinin başlangıcıdır. Hayal belki de bir kuş için ruhsal olarak da olsa özgürleştiğinin keyfidir.

Resim 3.59: Ran Hwang, Keyif Hayali Çalışmasının Detay Görünümünde Düğmeler, 2008, Düğmeler, Ahşap Panel Üzerinde Pimler (Hwang, 2008)

Orman (Resim 3.60 ve Resim 3.61) ahşap panel üzerine düğmeler pimlenerek ortaya çıkartılan bir enstalasyon çalışmasıdır. Düğmelerin yanı sıra boncuklar da kullanılmıştır. İki ağacın dallarının buluşması tasvir edilmiştir. Dallardaki beyaz çiçeklerle şifanın ifadesidir.

Resim 3.60: Ran Hwang, Şifalı Orman, 2017, Ahşap Panellerde Düğmeler, Boncuklar, İğneler (Hwang, 2017)

Resim 3.61: Ran Hwang, Şifalı Orman Detay Görünümünde Düğmeler ve Pimler (Hwang,2017)

3.6.7. Augusto Esquivet

Düğmelere olan hayranlığı, onları küçük ve önemsiz ama aynı zamanda başka şeyin parçası olduklarında değerli ve benzersiz gördüğü büyükannesinin dikiş kutusuyla başlamıştır. Düğmeleri şekli, renkli, dikiş için küçük delikleri olan, asılabilir ve yeni heykelsi karakterde çalışmalara dönüştürebileceği küçük parçalardır (Damian,t.y.). Augusto Esquivet, giysileri bir arada tutmak için kullanılan düğmelerle eşsiz güzellikte heykeller yaratmıştır. Esquivet düğmeleri sıradanlığın ötesinde yeni alemlere taşımıştır (O'Flinn, 2022). Çalışmalarının izleyiciyi doğrusal olmayan bir pikselleşme ve obsesif kompulsif bozukluk deneyimine davet ettiğini belirten sanatçı, uygulamaları aracılığıyla, bir göçmen olarak deneyimlenen ikili kimliği ve kapitalizmle olan ilişkiyi anlattığını ifade etmektedir. Büyükannesi ile olan güçlü bağı ve malzemeyi ileri dönüşüm konseptine dönüştürmek üzere düğme dikmeyi seçtiğini belirtmektedir. Kendi geliştirdiği teknikle, akrilik yapılardan sarkıtılan şeffaf monofilamentler kullanılarak binlerce düğmeye iplik geçirmektedir.

Resim 3.62: Augusto Esquivet, Audrey Hepburn,2014, Düğmelerle Portre
(Barnes,2014)

Sanatçı düğmeleri, renklerin tonlamalarıyla hayalet ipe dizerek dikey yönde üç boyutlu bir bütün ortaya çıkarmıştır. Siyah beyaz gri renklerde düğmeleri ışık gölge tonlamasını yakalayarak bir araya getirdiği çalışmasında Ünlü film yıldızı Audrey Herburn'un portresini (Resim 3.62) oluşturmuştur.

Resim 3. 63: Augusto Esquivet, Üç Boyutlu Keman, Düğmeler, Hayalet İp (O'Connor,2012)

Esquivet aynı tekniğiyle birçok objeyi üç boyutlu bir görünümde oluşturmuştur. Buna örneklerden biri kemandır (Resim 3.63). Bordo, beyaz ve siyah renklerin bir arada dizili bir sürü düğme kullanılmıştır. Çalışmalar boyut olarak da oldukça büyük yapılmıştır. Düğmeler noktaların bir araya gelmesiyle oluşturduğu bütünlük gibi heykelsi boyutlarda olmuştur.

Resim 3.64: Augusto Esquivet, Otoportre, 2008 (O'Connor,2012)

Esquivet, Otoportre (Resim 3.64) isimli çalışmasıyla da kullandığı açıkly koyulu küçük işlevsel olan düğmeleri kullanarak düğmeyi işlevselliği dışında çok daha büyük bir görüntünün her bir parçasına dönüştürmüştür.

3.6.8. Claes Oldenburg

Yaşamın içerisinde kendisine alışageldiğimiz ve hatta insanlar için o kadar göz önünde bulunduğu için görünmez hale gelmiş objeler konu alınmıştır. Sanatçı Claes Oldenburg'un çalışmalarına bakacak olursak günlük hayatta sıradanlaşmış objelerle yapılmış çalışmalar görmekteyiz. İnsanlar tarafından sürekli tüketilen ve kullanılan hamburgerler, daktilolar, dondurmalar, başka gıda maddeleri, sigara izmaritleri, elektrik düğmesi, ruj, otomobil motoru gibi günlük nesnelerini çalışmalarına konu etmiştir(Aslan, 2010, s.32-33).

Yapmış olduğu bu çalışmaları şehir merkezlerinde, parklarda devasa boyutlarda sergiler. Sanatçı sıradan basit bir nesneyi, o nesne yapan dış özellikleri bozmaz. Nesnenin boyutlarını ve sergilediği alanı değiştirerek işlevinden uzaklaştırır (Resim 3.66). Bu sayede günlük hayatta dikkatimizi çekmeyen bir nesnenin sanatın konusu olabileceği gözler önüne serilmiştir (Uysal.2012, s.38).

Resim 3.65: Claes Oldenburg, Kırık Düğme, 1981, Boyalı ve Kaplanmış Kağıt, Serigrafi ve Ahşap (*Claes Oldenburg broken*, 2019).

Kırık düğme (Resim 3.65) yüzeyindeki kırık görünümüyle diğer görünümlerinden ayrılmaktadır. Kırık görünüm düğmeye bakanlarda farklı şeyler çağrıştırabilir. Bu çağrışımlar nazar, kırılma noktası, işlevsizliği vs. olabilir. Düğme kaplanmış kâğıdın boyanmasıyla elde edilmiştir. Ahşap bir yüzeyle duvara monte edilerek konumundaki değişiklikle de dikkat çekicidir. Diğer dev boyutta meydana yerleştirilmiş düğme hem boyutuyla hem de delik kısımlarına insanların girdiği çocukların oyun alanı olmuştur (Resim 3.66, Resim 3.67 ve Resim 3.68).

Resim 3.66: Bölünmüş Düğme, Levy Park, Pensilvanya Üniversitesi, 1981, Poliüretan Emaye ile Boyanmış Alüminyum (Phyu, 2022)

Resim 3.67 : Bölme Düğmenin Yakın Görünümü (Jardini, t.y.)

Resim 3.68: Bölünmüş düğme delikleri (Garcia,2021)

3.6.9. Elsa Schiaparelli

Elsa Schiaparelli 1920’lerde ve 1930’ların İtalyan moda tasarımcısıdır. Schiaparelli yenilikçiliğiyle moda endüstrisinde birçok ‘ilk’e imza atmıştır. Broşlara benzeyen hayali düğmeler yaratan ve kullanan ilk kişi olmuştur (*Elsa Schiaparelli, t.y.*).

Resim 3.69: Elsa Schiaparelli, Akrobat Formlu Düğme (*Elsa Schiaparelli, t.y.*)

Resim 3.69’da görülen tasarımda, Schiaparelli’nin sevdiği renk olan pembe ceket üzerinde sirk teması kullanılmıştır. Bu temayı tamamlayan akrobat formlu düğmeler kullanılmış, bu düğmeler ceketin dikkat çekiciliğinin boyutlandırılmış parçaları olmuştur. Ceplerin formu sirk çadırını çağırıştırır şekildedir.

Resim 3.70: Elsa Schiaparelli, Arp Formlu Düğmesi, 1939
(*Elsa Schiaparelli*, t.y.)

Schiaparelli'nin pudra tonlu bir ceketinde arp formlu düğmesi (Resim 3. 70) sade bir ceketin özel bir parçası olmuştur. Sade koyu pembe renkli ceket takımında düğmenin deniz kızı formlu ve tek kullanımı dikkat çekmektedir (Resim 3.71). Deniz kızı formlu düğmede deniz kızının kuyruğu sonsuzluk işaretini anımsatmaktadır.

Resim 3.71: Elsa Schiaparelli, Deniz Kızı Formlu Düğme, 1939 (Kraplap, 2012).

3.6.10. Pablo Picasso

Tasarım düğme Pablo Picasso'nun Coco Chanel için 1920'lerde tasarladığı bir düğmedir. Kübizm tasviriyle tasarlanmış bir düğmedir. İki renk kullanılarak renklendirilmiş seramikten yapılmıştır. Mavi renk ve Altın kullanılmıştır. Altınla değerli bir mücevher görünümü verilmiştir. Düğme üzerinde bir at stilize edilmiştir (Resim 3.72), (Resim 3.73). At formu asaleti, cesareti ve özgürlüğü ifade etmektedir. Coco Chanel'in baş harfleriyle oluşturulmuş ambleminde iyi şansın sembolü olan çift başlı nalı temsil etmektedir. Picasso'da at formunun stilizesini kullanarak böyle bir incelikte bulunarak bir düğme tasarlamıştır.

Resim 3.72: Picasso'nın Coco Chanel İçin Tasarladığı Düğme (Gallavotti, 2015)

Resim 3.73: Pablo Picasso, At Formlu Düğme, 1920 (Noel, 2021)

3.6.11. Pierre Cardin

19. yüzyılın başlarında, modern gömlek stilleri ile birlikte kendini gösteren, sabitlenmiş manşetlerde dikilerek kullanılan kol düğmelerinin yanı sıra gömlek manşetlerinin iki parçasını birleştirmek amaçlı ‘T’ bağlantılı çıkarılabilir kol düğmeleri önem kazanmıştır (Resim 3. 74). Pierre Cardin marka adının baş harfinin logosunu düğme yapan ilk tasarımcıdır. Ortada kıvrımlı bir P harfi olup etrafı kıvrımlı bir halkayla çevrilmiştir (Resim 3.75). Çıkarılabilir kol düğmeleri şarkılara konu olmuş, Barış Manço’nun ‘Kol Düğmeleri’ şarkısında ayrılık kavramı ölüm ve hasretlik ilişkisi içinde ifadelendirilmiştir (Koçak, 2021 s.155).

Resim 3.74: Çeşitli Modelde Kol Düğmeleri (*Kol Düğmeler*,2019)

Resim 3.75: Pierre Cardin’in Baş Harfli Düğme,1960 (Noel,2021)

3.6.12. Resim Sanatında Düğme

3.6.12.1 Jan Van Eyck

Rönesans Dönemi'nde; saray mensupları ve zenginler, üzerinde değerli taşlar olan altın veya gümüş düğmeler kullanılmıştır. Jan Van Eyck'in Arnolfini'nin Nikahı (Resim 3.76) adlı eserin konusu adından da anlaşılacağı üzere nikah törenidir. Resmin ilk boyutu nişan törenidir, ikincisi bu ayine İsa'ya duyulan sevginin dâhil edildiğidir. Üçüncüsü ve aslında belki de alta yatan esas anlamı, element türleri ile ilgili olmasıdır, tablo simgesel bir dille ateş ve suyun gizemli birlikteliğini sunmaktadır. Bir erkek ve bir kadın arasındaki evliliğin ateş ve su analogisine dönüştürülmüş olması evrensel nitelik taşıyan bilgilerin nesne simgeciliği ile aktarılabileceği gibi bir formülü ortaya koymaktadır (Yıldırım,2018, s.13).

Resim 3.76 : Jan Van Eyck, Arnolfini'nin Nikahı, 1434 (*Jan Van Eyck eserleri*,2020)

Resimde Giovanna Cenami'in aksesuar olarak boynunda altından kolye vardır (Resim 3.76). Bu bağlamda Arnolfini ve eşinin üzerindeki giysilerdeki incelikler ve kullanılan kumaşlar, onların üst sınıfa ait olduklarını göstermektedir (Yıldız, Başak, 2019, s.189).

3.6.12.2. Mary Stuart

İskoç Kraliçesi Mary Stuart'ın (Resim 3.77) 1587'de idam edilirken giydiği elbisesinin düğmeleri altından yapılmış ve üzeri mücevherlerle kaplanmıştır (Akbulut,2016).

Resim 3.77: İskoç Kraliçesi Mary Stuart (Fraser,2022)

3.6.12.3.Sofonisba Anguissola

Resim 3.78: Sofonisba Anguissola, Prens Alessandro Farnese'nin Portresi, 1560 (Young, 2020)

Resim 16. Yüzyıl ressamı Sofonisba Anguissola tarafından yapılmıştır, Prens Alessandro Farnese'nin Portresi resminde zarif saray kıyafetinin gösterişliliği ve zenginliği tasvir edilmiştir. Bu resimdeki portrede (Resim 3.78) İspanyol modasının altın işlemeli yeleği, yüksek yakalı pelerini ve bu yeleğini tamamlayan inci düğmeler görülmektedir. (Young, 2020).

3.7.GÜNÜMÜZDE DÜĞMENİN TASARIMSAL KULLANIMLARI

Resim 3.79: Düğmelerle Kaplı Çanta (*Decoration of buttons*, 2013)

Düğmelerle kaplı el çantası (Resim 3.79), üzerinde bambaşka çeşitte düğmelerle desen verilmek istenircesine farklı şekil ve renklerde kullanılmıştır. Dikkat çeken kırmızı kulpu üzerinde yerleştirilmiş kırmızı taşlar ve düğmeler ile uyum yakalanmıştır. Çantanın kare şekli ve tok duruşuyla üzerine yerleştirilmiş düğme ve taşlar ile net bir görünüm sağlamıştır. Çanta üzerindeki düğmeler genel görünümüne bakılırsa metal, taşlı, farklı desenlere sahip ayaklı düğmelerden oluşmaktadır. Düğmelerin yanı sıra farklı süslemeli objeler de kullanılmıştır. Bu iki karışık teknikle farklılıkların zenginliği ve güzelliğin ifade edilmiştir.

Düğmelerin ayakkabıları süslemeye de kullanıldığı görülmektedir. Bordo renkli ayakkabı (Resim 3.80) yüksek ince topuk, bilek kısmında biten ve ön ucu açık şekildeki bu model de süslemelerin küçük beyaz düğmeler ile yapılmıştır. Düğmelerle ayakkabının bilek kısmını çevrelenmiş ön aşağı kısmında kalp şekli oluşturulmuş kalp şekli ortasında büyük tek bir düğme kullanılmıştır. Diğer iki yanlarda da farklı küçük büyük süslemeler de görülmektedir. Küçük beyaz düğmelerin ön kısımlar da daha yoğun kullanılmıştır. Spor ayakkabı ve babetlerde kullanılan düğmeler (Resim 3.81) ile renklendirilerek süslenmiştir. Küçük ve renkli düğmelerle süslenen ayakkabıların adeta havası değişmiştir. Ayakkabılar düğmelerle süslenerek güzelleştirilmiş ve şirin bir görünüme kavuşturulmuştur. Düğmelerle süslenerek yeni bir görünüm yapılmıştır.

Resim 3.80: Düğmelerle Süslenmiş Ayakkabılar (*Decoration of buttons*, 2013)

Resim 3.81: Spor ve Babet Ayakkabılarda Düğme Süslemeleri (Artecomquiane,2014)

Yeşil düğmeler siyah ip ile örülerek birkaç dizeli şekilde bir kolye oluşturulmuştur (Resim 3.82). Küçük düğmelerle zarif bir şekilde başlanmıştır. Ve kolye üzerine iki metal aksesuar da eklenmiştir. Düğmeli gözlük zinciri farklı renk tonlarında düğmeler ile süslenmiştir (Resim 3.83). Düğmeler küçük farklı görünümlere sahip, iki ve dört delikli düğmelerden oluşmaktadır. Düğmeleri dizmede ince bir ip kullanıldığı görülmektedir. Gözlüğü sade ip kullanımında çıkartılmasında farklı teknik ve süsleme uygulamasında düğmenin kullanılmıştır.

Resim 3.82: Düğme Örgülü Kolye (Chimajarno,2011)

Resim 3.83: Düğmeli Gözlük Zinciri (Courtney,2023)

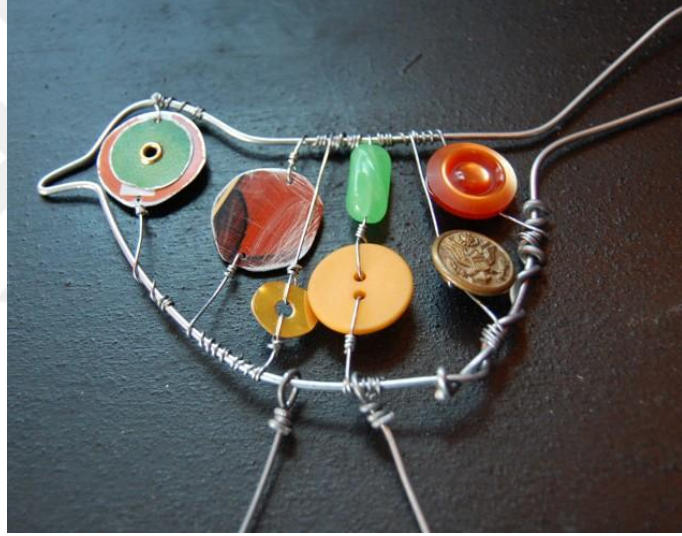
Resim 3.84: Minyatür Düğme Elbiseler (Maggie, 2010)

Düğmelerin ince bir tele dizilmesi ile oluşturulmuş minyatür elbiseler süs amaçlı bir dekorasyon ürünü olarak kullanılmaktadır (Resim 3.84). Dengeyi temsil eden objede siyah ve açık sarı kullanılmıştır. Arka fonda kullanılan düğmeler dikkat çekicidir.

Resim 3.85: Düğme Anahtarlık (Sireesha, 2022)

Farklı boyutlarda düğmelerden yapılmış figürler (Resim 3.85) anahtarlık veya çanta süsü olarak kullanılmaktadır. Süs eşyası olarak tasarlanmış düğmeler sevimli figürlerin gövdesini kollarını, ayaklarını ve şapkasını oluşturmada kullanılmıştır. Kafa olarak yuvarlak ahşap kullanılmış ve yüz çizimi yapılarak tamamlanmıştır. Tel ile yapılmış kuş figürü düğmeler ile doldurulmuştur (Resim 3.86). Düğme süs görünümünde kullanılmıştır.

Resim 3.86: Düğmelerle Kuş Süsü (*Getting Ready for gift* , 2010)

Resim 3. 87: Minyatür Bisiklet, Düğme, Tel (*Craft Ideas*,2016)

Düğmeli minyatür bisiklet (Resim 3.87) tel ile düğmenin ince işçilik sonucunda buluşması, perde üzerinde serpiştirilerek süslenmiş düğmeler (Resim 3.88) düz renkte bir perdeyi renklendirmek amaçlı kullanılmıştır.

Resim 3.88: Düğmelerle Süslenmiş Perde (*Tag Archives: Curtains*,2009)

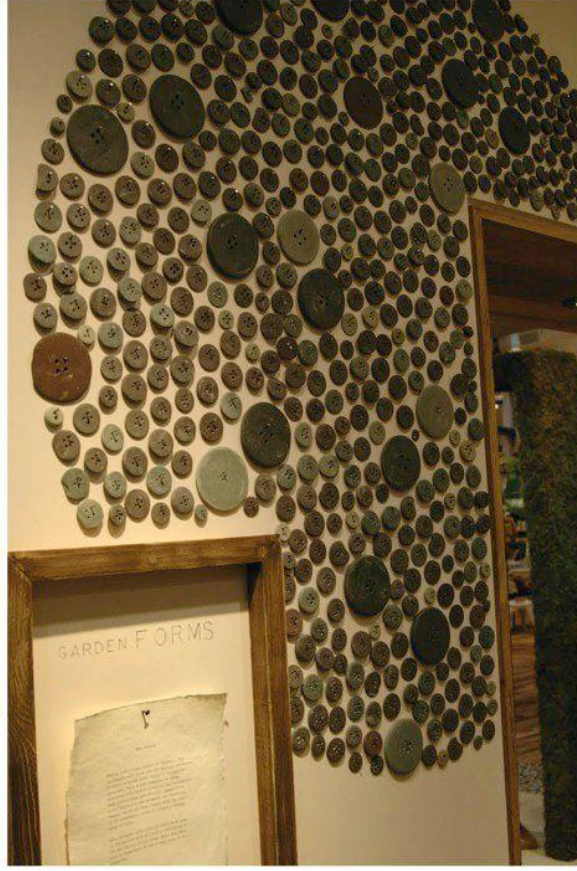
Resim 3.89: Duvar Süslemesi (*A whole lot of lovely*, 2013)

Duvarları süslemede de boyutları büyütülmüş formda düğmeler kullanılmıştır (Resim 3.89). Düğmeyle beraber iplerde eklenerek bu birliktelikte kıyafetleri süsleyen düğmeler duvarları da süslemek için kullanılmıştır.

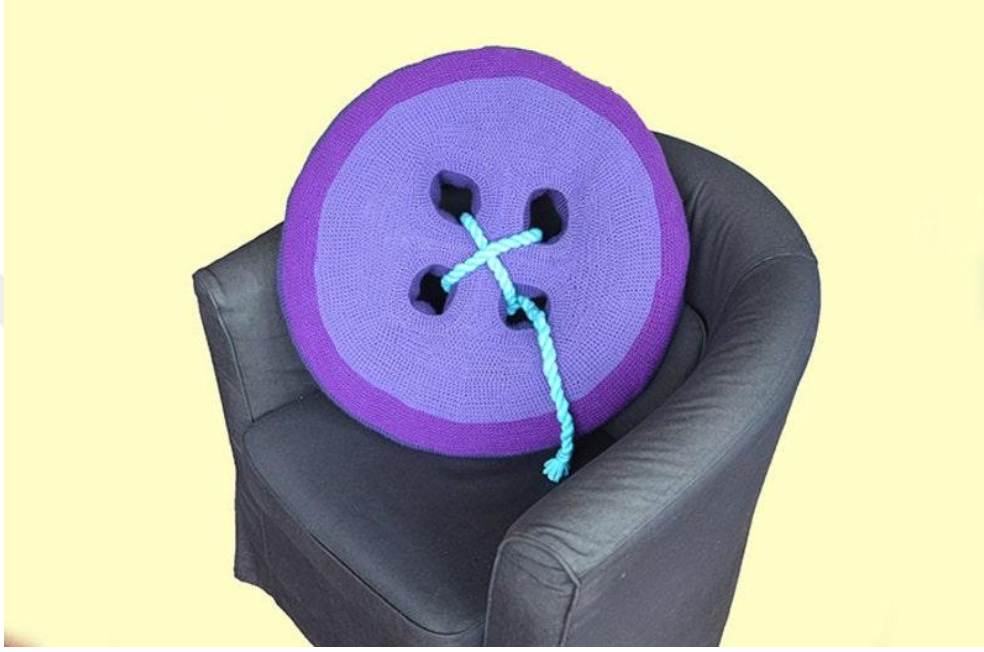
Resim 3.90: Atölye Duvar Süslemesi (Johnston, 2022)

Aynı şekilde atölyelerin duvarları da düğme formunun (Resim 3.90) büyütülmüş hali kullanılarak süslenmiştir. Bu süslemeye makasın da eklendiği görülmektedir. Düğme mozaik görünüm sağlanacak şekilde kapı kenarlarında da süs kullanımda (Resim 3.91) malzeme olarak kullanılmıştır. Duvara sabitleme küçük çivilerle tek dikiş deliğinden çıkılarak yapılmıştır.

Resim 3.91: Düğmelerle Mozaik Duvar Süslemesi (Kraplap,2012).

Düğme formlu yastık (Resim 3.92), üç renk geçişli yapılmıştır. Düğmenin dikiş deliklerinden ip geçirilerek bir kıyafetteki görünümü yastığın üzerine taşınmıştır. Bu kullanım ile ortama hoş çekici bir görünüm sunulmaktadır. Böyle bir kullanım ile düğme, bilinen formunun büyütülerek yeni bir formda yeni bir kullanım nesnesine dönüştürülmüştür.

Resim 3.92: Düğme Formlu Yastık (Joyce, t.y.)

4-SONUÇ

Sanat eskiden estetik ya da güzel olanı konu alırken artık söz konusu değişimle paralel olarak sıradan bir konu, kişi, olay veya gündelik bir objeyi de sanatsal bir konu olarak ele almıştır. Bu tezin de konusu olan düğme objesi sanat içerisinde zamanla yer aldığı yeni konum, anlam, düşünceyle sanatsallık kazanmıştır. Sanat içerisinde belirli dönemler ve akımlarda nesnenin yapısında bozma, parçalama ile yeni anlamlandırılma yöntemi seçilmiştir. Nesne farklı bir yere konumlandırılıp işlev dışı bırakılarak anlamı değiştirilmiş ve kavramsallaştırılmıştır. Yaşamın içerisinde gördüğümüz nesnelere yeni bir anlam verilerek ve sözcüklenerek farklılaştırılmış ve yeni bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

Her dönemde farklı amaç ve bir gösterge olarak kullanılmış olan düğme nesnesi üretildiği ve kullanıldığı dönemin de bilgisini vermektedir. Kimi zaman devasa boyutlarda yapılarak sanatsal bir objeye dönüştürülmüş, kimi zaman bütünlük ilkesiyle bir arada kullanılmıştır.

Anlamsal kazanım olarak nazar, uğur ve dünyanın göbeğinde yaşayan insanında yeni bir dünya yaratabileceği doğurganlık anlamları taşıyan düğmeler, doğurganlık teması ile özdeşleştirilmiştir. Kusursuz döngü, yaşam bağı Kutsal varlığın dünyayı embriyonun göbekten başlayarak gelişmesi gibi yarattığı düşüncesi yaygın olan düğmeler bir bağlılık göstergesi olmuştur.

Sanat insanın duygu, düşünce ve yaratıcılığını, seçtiği teknik ve üslup ile açığa çıkartarak, başka insanlara ifade ettiği alandır. Sanat çalışmalarındaki değişimler farklı malzemelerin farklı şekilde kullanılmasıyla başlamıştır. Bu değişim sanat çalışmalarına günlük kullanım objelerinin dahil edilmesiyle devam etmiştir. Bu değişim modernizmle başlamış ve devamında birbirinden etkilenen sanat akımlarıyla devam etmiştir.

Günlük yaşamda kullanılan objeler sanatçılar tarafından ele alınarak eserlerine anlam yükleme, objede bir değişim yapmadan isimlendirerek ve sergilemede birtakım değişiklikler ya da biçimde bazı değişiklikler yaparak sanatsal dönüşümler gerçekleştirmiştir.

Günlük basit objeleri kendi eserlerine konu edinen sanatçılar, bilgi birikimleri, sanatsal yetileri ile yüzyıllardır gelişen sanat anlayışları sayesinde bu sıradan objeleri birer sanat formuna dönüştürmeye ve sanata farklı boyutlar katmaya devam etmektedirler.

Sanatsal bir obje olarak düğme; yaşamda işlevsel veya süs olarak sürekli kullandığımız sürdürülebilirliği olan, birçok doğal ve yapay maddeden oluşan küçük bir parçadır. Düğme Rönesans dönemi'nde; saray mensupları ve zenginler, kıyafetlerinin üzerinde değerli taşları olan altın veya gümüş düğmeler kullanmıştır. Bu şunu göstermektedir ki düğme bu dönemlerde zengin kimselerin variyetini, statüsünü gösteren kıymetli parçalar olmuştur.

18. yüzyılda Sanayi Devrimi'nin gelişiyile birlikte, düğmelerin kitleler arasında da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. 1860'larda çeşitli kategorilerde düğmeler ortaya çıkmıştır. Dönemin porselen düğmelerinde, her sanatçının çizebileceği kadar güzel çiçekler, hayvan kafaları, sahneler, böcekler, pastel boyalarla klasik figürler bulunmaktadır. Kalın, derin çerçeveli farklı mücevher düğmeler dönemin öne çıkan parçalarıdır. Diğer 1880'ler ve 1890'lar dönemlerinin düğmeleri de kullanıldığı malzeme veya desen ile kıyafetlerde değerli ve önemli kullanıma sahip olmaya devam etmiştir. Düğme 18.-19 yüzyıllarda süslemedeki kullanımıyla daha fazla olurken günümüzdeki kullanımı Birinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşen değişimler ile giysideki işlevselliği daha çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak; düğme insan icatları arasında çok eski bir icattır. Unutulsa da yenilense de düğme tarihiyle zengin, insanların yaşamış olduğu dönemlerle beraber değişim ve dönüşüm geçirmiş sürdürülebilir bir objedir. Tarihin ilk dönemlerinde dekoratif süs olarak başlayan yolculuğu daha sonrasında giyim tarihindeki keşfiyle giysilerin kullanımı kolaylaştırmıştır.18.yüzyılda Sanayi Devrimi'nin gelişiyile birlikte, düğmeler yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Okunabildiğinde görülmüştür ki düğmenin birden fazla okunabilir yüzü bulunmaktadır. Düğme 18. yy.'da değerli kişilere anlamlı birer hediye olarak verilmiş, Orta çağ döneminde ise refah ve prestijin sembolü olmuştur. Anadolu'da düğme süs, nazar ve uğur kavramlarıyla özdeşleştirilmiştir. Hem süs hem de nazarlık olarak beyaz renkte taş düğmeler, giysi üzerine dikilmiştir. Düğmenin sayısı ile ilgili inanışlarda, kıyafet üzerinde çift sayıda bulunması olumlu, tek sayıda bulunması olumsuz görülmüştür. Giysi üzerinde düğme sayısında olduğu gibi renklerde olumlu olumsuz anlam yüklenildiği görülmektedir. Koyu renkte düğmeler olumsuz, açık renkte düğmeler olumlu bulunmuştur. Görülmektedir ki düğmelerin sayısına, rengine, kopmasına veya bir düğmenin bulunmasına üzerine anlam veya inanışlar oluşturulmuştur. Anadolu'da ve eski toplumlarında görülen bir inanışta düğme dünyanın göbeğini simgelemiştir. Düğmenin delikleri ile kadının göbeği özdeşleşmiş, düğmenin de kadının soyun devamını getirişi anlamı yüklenmiştir. Giysi üzerindeki eksikliğiyle çabucak fark edilen düğme yalnızca eksikliğiyle değil insanlar kadar çok oluşuyla, hammaddesinde, boyutlarında, modellerindeki farklılığıyla, Sanayi devrimi öncesinde ve sonrasındaki önemi, anlamı konumu bakımından ve işlevi dışında tasarımsal kullanımıyla da dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, U.(2016, 14 Ekim). *Düğme 5 bin yıl önce süs olarak kullanılırdı*. Milliyet.
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/dugme-5-bin-yil-once-sus-olarak-kullanilirdi-2326767>
- Aktar, G. D.(2018). Dada, sürrealizm ve bilinçaltı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6 (74), 545-554. DOI: 10.16992/ASOS.13926
- Andy- Warhol- Campbell Soup-Cans- 1962. (2018, 29 Mart). Jesskinblog. Erişim 24 Haziran, 2021, <https://jesskingblog.wordpress.com/2018/03/29/inspiration-fmp/andy-warhol-campbell-soup-cans-1962>
- Antmen, A. (2021). *20.yüzyıl batı sanatında akımlar, sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla*. Sel Yayıncılık.
- Arquitecto. (2022, 20 Haziran). Modernizm nedir? Modernizm akımı ve özellikleri. Decombo.
<https://decombo.com/modernizm-nedir-modernizm-akimi-ozellikleri/>
- Artecomquiane.(2014). *Customizando sapatos com botao*.Arte com quiane.
Erişim 29 Aralık, 2022, <http://www.artecomquiane.com/2014/05/customizando-sapatos-com-botao.html>
- Aslan, P.Ş. (2010). *Çağdaş sanatta nesne ve kişisel uygulamalar* (Tez No. 265185) [Sanatta yeterlilik eseri çalışma raporu, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Ay, B.(2018). *Sanat objesi olarak tekstil*. Alternatif Yayıncılık Limited.
- Azer, B.(2019, 6 Ağustos). *Andy Warhol: Hayatı, eserleri ve bilinmeyenleri*. Oggusto.
<https://oggusto.com/sanat/sanatici/andy-warhol-hayati-eserleri-ve-bilinmeyenleri>
- A whole lot of lovely*. (2013,12 Nisan). Bonkers about buttons.
<http://bonkersaboutbuttons1.blogspot.com/2013/04/a-whole-lot-of-lovely.html>
- Barnes, S. (2014, 16 Temmuz). *Celebrity portraits recreated using thousands of sewing buttons*. My Modern Met. <https://mymodernmet.com/augusto-esquivel-sewing-button-portraits/>
- Barthes, R. (2021). *Göstergebilimsel serüven*. (S. Rıfat, Çev.).Yapı Kredi Yayınları.
- Başakoğlu, B.(2019). *Sanat yapıtında gündelik nesnenin kullanımı ve değer sorunu* (Tez No.560599)[Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Baybutlu, Ç. (2018). Kimono ve Batı modasına etkisi. *Journal of Interdisiplinary and Intercultural Art*. 3 (6), 55-81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijiaa/issue/43126/522642>
- Bernardini, M.(2007,18 Haziran). *Buttons with just three holes*. ko.wikipedia.
https://ko.wikipedia.org/wiki/%EB%8B%A8%EC%B6%94#/media/%ED%8C%8C%EC%9D%BC:Three_holes_buttons.jpg
- Bilen, U.(2013). *Hazır giyimde kullanılan malzeme ve aksesuarlar*. Kerasus.

- Boran, İ.(2020).*Görsel sanatlar eğitimi alan öğretmen adaylarının çevrelerinde sanat objelerine ilişkin görsel ve estetik algılarının değerlendirilmesi* (Tez No.605761) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].YÖK Açık Bilim.
- Buss, R. (2015, 16 Mart). *Monday morning inspiration*.Rhonda's Creative Life.
http://rhondabuss.blogspot.com/2015/03/monday-morning-inspiration_16.html
- Button french 1785*. (2022). Metmuseum.Erişim 6 Nisan, 2021,
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/114696>
- Büyükdüvenci, S.(2006). Sanat ve değer. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 0 (2), 47-50. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/803607>
- Can, M.(2020). Süsleyici bir gereç olarak düğme ve Osmanlı döneminde kullanılan örme düğmeler üzerine bir inceleme.*Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 13 (32), 1526-1538.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1438324>
- Casey, L. (2020, 20 Mart). *Claude Rutault / where life cycling means following the rules*. Flaunt.<https://flaunt.com/content/claude-rutault>
- Ceylan, K. L.(2019). Harappa ve Mezopotamya medeniyetleri arasında ticarete dair kanıtlar. *Uluslararası Eski Çağ Tarihi Araştırma Dergisi* 1 (1), 1-19.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/835844>
- Chaylin. (2019, 23 Eylül). *Proenza schouler nyfw spring 2020 review*.Alley Girl.
<https://alleygirl.com/proenza-schouler-nyfw-spring-2020-review/>
- Christmas, R.(2021, 9 Ocak). *Button museum,precious miniatures that tell the story*. İtaliani.<https://www.italiani.it/en/button-museum/?cn-reloaded=1&cn-reloaded=1>
- Claes Oldenburg broken button split button* (2019). Artsy. Erişim 29 Aralık, 2022,
<https://www.artsy.net/artwork/claes-oldenburg-broken-button-split-button>
- Courtney.(t.y.).15 ways to customize your reading glasses. Diys. Erişim 7 Kasım, 2022,
<https://www.diys.com/customize-your-reading-glasses/>
- Craft ideas*.(2016, 25 Eylül). Pandahall. <http://lc.pandahall.com/craft-ideas/12020.html>
- Dağtekin, E.(2017). *Hazır nesnenin tarihsel süreci ve plastik sanatlarda bir hazır nesne: Bavul* (Tez No. 481254)[Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Dal, V.ve Gürpınar, D.(2010). *Hazır giyim sanayinde hızlı moda kavramı ve bir model önerisi*. İstanbul Sanayi Odası.
https://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/hazir_giyim_model_onerisi-261.pdf
- Daldaban, H. K. (2006). *Gerçeküstü resmin oluşumunun nesnenin dönüşümüne bağlı olarak incelenmesi*. (Tez No. 205784)[Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü] YÖK Tez Merkezi.
- Damian, C. (t.y.). *Button,button,who has my button?*.ArtSpot Miami. Erişim 14 Ekim, 2022,
<https://www.artspotmiami.com/product/augusto-esquivel/>
- Decoration of buttons*. (2013). DIY Tutorial Ideas.Erişim 8 Kasım, 2022,
<http://www.handmadiya.com/2013/12/iz-pugovits.html?m=1>
- Dinçeli, D. (2017). Sanat ve tasarım etiği. *İdil Dergisi*. 6 (30), 585-611.
<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1487688558.pdf>

- Dior, C. (2022). Christion Dior 2022. Pinterest. Erişim 29 Nisan, 2021, <https://tr.pinterest.com/pin/844493672031448/>.
- Düğmenin icadı.(t.y.). Düğmem.com.Erişim 15 Nisan, 2021, <https://www.dugmem.com/dugmenin-icadi>
- Düz, N. (2017). Sanatta özne- nesne ilişkisi ve yaratıcılık. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4 (2), 28-36. <https://doi.org/10.21666/muefd.322195>
- Elmalı, K.(2019,1 Ekim). *Miu Miu'dan muhteşem İlkbahar /Yaz 2020 koleksiyonu*. Trendus. [http \(://www.trendus.com/fotohaber/miu-miudan-muhtesem-ilkbahar-yaz-2020-koleksiyonu-41888](http://www.trendus.com/fotohaber/miu-miudan-muhtesem-ilkbahar-yaz-2020-koleksiyonu-41888).
- Elsa Schiaparelli.(t.y.). Buttons blog.Erişim 21 Kasım, 2021, <https://blog.buttons.com/elsa-schiaparelli/>
- Erenus, Ö. K. (2012). *Marcel Duchamp'ın yapıtlarına çözümleyici bir katalog çalışması* [Yüksek lisans tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/1172>.
- Erinç, M. S. (1994, 8 Haziran). Postmodernizm'in tanımı [Konferans metni]. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1059/103412.pdf?sequence=1>.
- Fischer, E.(1990). *Sanatın gerekliliği*. (C. Çapan, Çev.). V Yayınları.
- Gallavotti, P. (2015, 8 Aralık). *A santarcangelo di Romagna la storia te la raccontano do dicimila bottoni testimonion*. Giannella Channel. <https://www.giannellachannel.info/museo-del-bottone-santarcangelo-romagna-raccontare-la-storia-attraverso-bottoni/>
- Garcia, K. (2021). *People and places at penn:Homecoming*. Penn Today. <https://penntoday.upenn.edu/news/people-and-places-penn-homecoming>
- Garden, A. B.(2010 -b).*Bowl of buttons*. Flickr. Erişim 24 Mayıs, 2021, <https://www.flickr.com/photos/alicebgardens/4369976667/>
- Gargi, Z. (2007). *Ege bölgesi geleneksel kadın giyiminde bel aksesuarları (İzmir, Aydın, Manisa örneğinde)*.(Tez No. 219417)[Sanatta yeterlik tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü] YÖK Tez Merkezi.
- Getting ready for gift shows*.(2010, 23 Kasım). House inside out. <http://houseinsideout.blogspot.com/2010/11/getting-ready-for-gift-shows.html?m=1>
- Guitar, sheet music and wine glass*.(2020, 23 Eylül).Wikiart. <https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/guitar-sheet-music-and-wine-glass-1912>
- Hayatımıza renk katanlar: Düğmeler ve fermuarlar*. (2022). Konfeksiyon teknik. Erişim 24 Nisan, 2021, <https://www.konfeksiyonteknik.com.tr/hayatimize-renk-katanlar-dugme-ve-fermuar/>
- Hill, P.R.(2022, 15 Şubat). *Fashion culture, buttons and bows, etc.!, a pictorial view the Patrick Kelly story*. Edge.Erişim 12 Aralık, 2022, <https://edgexpo.com/2022/02/15/fashion-culture-buttons-and-bows-etc-a-pictorial-view-the-patrick-kelly-story/>

- Holmes, K.(2005). Kathleen Holmes.Erişim 28 Ağustos, 2021, <http://www.kathleenholmes.com/>
- Holmes, K.(2006). *Tea Garden*. MutualArt. Erişim 28 Ağustos, 2021, <https://www.mutualart.com/Artwork/Tea-Garden/A6A3D84FAC26BAC125B07010803E818E>
- Hwang, R.(2017). *Healing forest,2017*. Ran Hwang.Erişim 28 Ağustos, 2021, https://www.ranhwang.com/plum-blossoms_wooden/healing-forest-2017
- Hwang, R.(2022). *Ran Hwang*. Erişim 28 Ağustos,2021, <https://www.ranhwang.com/about>
- Jan Van Eyck eserleri: 'Arnolfini'nin düğünü' tablosu incelemesi.(2020, 31 Aralık). Sanatperver. <https://www.sanatperver.com/arnolfinin-dugunu-tablosu/>
- Jardini, A.(t.y.). *Split button*. Sartle. Erişim 29 Aralık, 2022, <https://www.sartle.com/artwork/split-button-claes-oldenburg>
- Jimenez, S.(2019). *Personalied your denim garments with the ideas*.Society19. Erişim 4 Mayıs, 2021, <https://www.society19.com/personalized-your-denim-garments-with-these-ideas/>
- Johnston, E. J. (2010, 20 Mayıs).Tom Stongdon private viewing at anthropologie kings road & a look at the new clothes in store. Emily jane johnston. <https://www.emilyjanejohnston.com/2010/05/tom-stogdon-private-viewing-at.html>
- Joyce.(t.y.). *Button pillow crochet pattern*. Etsy.Erişim 3 Mayıs, 2022, <https://www.etsy.com/listing/165127328/button-pillow-crochet-pattern-crochet?epik=dj0yJnU9TDd0ZjZFR0FBOWIJVU1qb0V5YVdhMIRpVV9QSHE5azImcD0wJm49cmdnV294bWpwMlVOUDhtdUY4bXFVQSZ0PUFBQUFBR085SmNz>
- Kaplanoglu, L.(2008). *Özne nesne ilişkisi bağlamda kübizm, fütürizm, dada* (Tez No.235858) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Kavrakoğlu, F. (2014, 4 Nisan). *Çağdaş sanata varış 41 / Kübizm 2*. Kavrakoğlu. <https://kavrakoglu.com/cagdas-sanata-varis-41-kubizm-2/>
- Kemik düğme.(t.y.-a). Org Tekstil. Erişim 12 Ağustos, 2022, <https://www.orgtekstil.com.tr/kemik-dugme>
- Kemik düğme.(t.y.-b). Form Düğme.Erişim 12 Ağustos, 2022, <https://www.formdis.com/kemik-dugme>
- Keten, H.(2016, Haziran). Modern sanatın nesnesi olarak “hayvan”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8 (15), 285-300. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/227321>
- Koçak, E. (2022). Günlük işlevsellikten sanat objesine dönüşüm “Düğme”. G. Gütçay ve K. Manafıdıcı. (Ed). *Infad 5.Uluslararası Sanat, Tasarım ve Moda* . (s.148-160). *Uluslararası Bilimler Akademisi Yayınevi*. https://www.artcongress.org/_files/ugd/7cf5ba_fa6cc2481be54c2bb0242705aae44089.pdf
- Kol düğmeleri her tarza eşlik edebilir. (2019, 6 Mayıs).Gümüşistan. <https://www.gumusistan.com/blog/icerik/kol-dugmeleri-her-tarza-eslik-edebilir>

- Konfüçyüs kimdir?Konfüçyanizm nedir?.* (2020, 1 Mayıs).Çin bilgisi.
<https://www.cinbilgisi.com/konfucyus-kimdir-konfucyanizm-nedir/>
- Köksal, M. (2012). Sanat nesnesi estetik değeri ve başkalaşım. *Sanat Dergisi 0* (22), 123-134.
- Kraliyet ailelerinden günümüze metal düğme.*(2022).Final düğme.Erişim 14 Ağustos, 2022,
<https://www.finaldugme.com/urunlerimiz/metal-dugme/>
- Kristi.(2011). *Buttonbelt*. Flickr.Erişim 3 Mayıs, 2021,
<https://www.flickr.com/photos/12583601@N08/5344097686/in/pool-1567172@N20/>.
- Kumaş kaplama düğme.*(t.y.). Ebagroup.Erişim 23 Nisan, 2021,
<https://www.ebagroup.com.tr/bombe-kaplama-dugme.html>
- Kupa düğme.*(t.y.). Ebagroup .Erişim 25 Nisan, 2021,
https://www.ebagroup.com.tr/upload/pages/KUPA_DME_20.JPG
- Lambert, A.(t.y.). *Button collections*. Pinterest. Erişim 25 Aralık, 2022,
<https://tr.pinterest.com/ntsntechfb/button-collections/>
- Larousse.(1993). Düğme. Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedi. (Milliyet bas.).
Erişim 20 Nisan, 2021.
- Maggie.(2010, 11 Mayıs). *Antique button dresses*. Flickr.
<https://www.flickr.com/photos/colormuse/4643841302/>.
- Mant, S.(2014). Resim sanatında nesne kullanımı. *Akdeniz Sanat Dergisi 7* (13), 112-123.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27660/291594>
- Meltem.(2019, 21 Ağustos). *Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün cenazesinde gökten yağın düğmelerin hikayesi: "Ben senden sonra eksiyim"*. Onedio.
<https://onedio.com/haber/ulu-onder-mustafa-kemal-ataturk-un-cenazesinde-gokten-yagan-dugmelerin-hikayesi-ben-senden-sonra-eksigim-881555>
- Metal buttons.*(t.y.-a). Orgtekstil. Erişim 22 Nisan, 2021, <https://www.orgtekstil.com.tr/metal-buttons/>
- Metal düğme.*(t.y.-b). Polkom. Erişim 22 Nisan, 2021, <https://polkom.com.tr/dugme/metal-dugme/>
- Moschion.(2017). *Moschion 2017 sonbahar koleksiyonu*. Vogue.Erişim 12 Aralık, 2022,
<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2017-menswear/moschino/slideshow/collection#68>
- Mukherjee, K.(2020, 21 Haziran). *What there is in a button?my mother's button collection*. Museum of Material Memory. <https://museumofmaterialmemory.com/what-there-is-in-a-button-my-mothers-button-collection>
- Never out of style.*(t.y.). Pinterest. Erişim 29 Nisan, 2021,
<https://tr.pinterest.com/pin/80220437104754358/>
- Noemi.(2014, 5 Şubat). *Museo del bottone santarcangelo*.Romagna.com.
<https://www.romagna.com/museo-del-bottone-santarcangelo/>
- O'Connor, A.(2012, 5 Ocak). *Button art*. threads magazine.
<https://www.threadsmagazine.com/2012/01/05/button-art>

- O'Flinn, K. (2022, 1 Ocak). *Artist spotlight: Augusto Esquivel takes buttons into new realms*. Swspotlight. <https://www.swspotlight.com/articles/arts-and-entertainment/artist-spotlight-augusto-esquivel-takes-buttons-into-new-realms/>
- Oritdotan.(2021, 30 Haziran). *90 Antique vintage glass buttons, 15 designs*.Etsy. https://www.etsy.com/listing/114316833/90-antique-vintage-glass-buttons-15?show_sold_out_detail=1
- Öksüz, A. (2019). *Sanatsal ifadede başkalaşım* (Tez No. 537749)[Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Önder,G. H.(2021, 27 Mart). Hangisi sandalye. *Birikim Dergisi*. <https://birikimdergisi.com/guncel/10484/hangisi-sandalye>
- Özayten, N. (1992). *Batı'da obje sanatı/ kavramsal sanat /post- kavramsal sanat ve Türkiye'de 1965-1992 yıllarındaki benzer eğilimler.*(Tez No. 86-1153)[Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/20664.pdf>
- Özbağı T. ve Ülger N. (2009). Fonksiyonel ve süsleyici özelliği olan düğmenin dikişteki yeri. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi 1* (2), 145-150. <https://docplayer.biz.tr/17079028-Cevrimici-tematik-turk>
- Özer, I. (2019, 27 Temmuz). *Rüyalardan çıkan bir kadın sürrealist :Oppenheim*. Gazete duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/07/27/ruyalardan-cikan-bir-kadin-surrealist-oppenheim>
- Pala, C.(2016, 21 Kasım). *Sunay Akın'dan bir 10 Kasım hikayesi*. LinkedIn. <https://tr.linkedin.com/pulse/sunay-ak%C4%B1ndan-bir-10-kas%C4%B1m-hikayesi-dr-cenk-pala>
- Paris ss 2017 street style:Olga Karput*.(2017). Style Du Monde. Erişim 29 Aralık, 2022, <https://styledumonde.com/2016/10/paris-ss-2017-street-style-olga-karput/>
- Patrick Kelly:A retrospective*. (2004).Web.artchive. Erişim 6 Mayıs, 2021, <https://web.archive.org/web/20160821035300/https://www.brooklynmuseum.org/open-collection/exhibitions/626>
- Phillips, T. (t.y). *Rebirth print of beautiful earth mother artwork*. Etsy. Erişim 27 Mayıs, 2021, https://www.etsy.com/listing/386909174/rebirth-print-of-beautiful-earth-mother?click_key=65d5c8cadef3baa3ac4871b9eef6e1b59fb8c0f0%3A386909174&click_sum=aa121405&ref=nla_rv-2&sts=1
- Phyu, Y.(2022). *Claes Oldenburg,artist of the split button sculpture, dies at 93*. Daily Pennsylvanian.Erişim 29 Aralık, 2022, <https://www.thedp.com/article/2022/07/claes-oldenburg-death-the-split-button>
- Pınar, Ö.(2014). *Düğmelerin anlattığı tarih*. BBC Türkçe. Erişim 16 Nisan, 2022, <https://www.mynet.com/dugmelerin-anlattigi-tarih-110101383597>
- Plastik düğme*.(t.y.-a). Plassan Düğme. Erişim 24 Mayıs, 2021, <https://www.plassanbutton.com/dugme-modelleri-ve-tekstil-aksesuarlari/plastik-dugmeler/>
- Prada.(2015). *Agatha Ruiz De La Prada*. Erişim 26 Ağustos, 2021, <https://www.agatharuizdelaprada.com/colecciones/primavera-verano-2015/>

- Ran hwang.(2008).Designboom. Erişim 29 Ağustos, 2021,
<https://www.designboom.com/art/ran-hwang>
- Rene Magritte ve en ünlü tabloları.(2020). Kültürel. Erişim 22 Ağustos, 2021,
<https://kultursel.com/rene-magritte-ve-en-unlu-tabloları/>
- Riter, S.(2012). *Button history and 13 button facts*.The redhead riter. Erişim 16 Nisan, 2021,
<https://theredheadriter.com/2012/07/button-history-and-13-button-facts/#comments>
- Sankır, H.(2018). Gündelik nesnenin sanatsal dönüşümü: Sıradan nesnelerin sanat eserine dönüşüm süreci üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*. 7 (5), 12-35. <https://doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1664>
- Sbszipper.(2018, 28 Mayıs). *A brief history of buttons through the ages*. Decorative zips and fashion trend. <https://www.sbs-zipper.com/blog/a-brief-history-of-buttons-through-the-ages/>
- Sbszipper.(2019, 13 Kasım).*The history and prospect of chinese button industry*.Decorative zips and fashion trend. <https://www.sbs-zipper.com/blog/the-history-and-prospect-of-chinese-button-industry/>
- Sedef düğme.(t.y.-a). Plassa.Erişim 28 Aralık,2022, <https://www.plassanbutton.com/dugme-modelleri-ve-tekstil-aksesuarları/sedef-dugmeler/>
- Sedef düğme.(t.y.-b). Orgtekstil. Erişim 28 Aralık, 2022, <https://www.orgtekstil.com.tr/sedef-dugme/>
- Shariff, Z. ve Newman A. (2013). *A'dan Z'ye Moda Sözlüğü*: Button. Kerasus.
- Sireesha.(2023, 3 şubat). *Handmade gifts- 30 creative and best ideas for all occasions*.Styles At Life. <https://stylesatlife.com/articles/handmade-gifts/>
- Stanska, Z. (2021, 7 Kasım). *Jeff Koons and his balloon dogs*. DailArt.
<https://www.dailyartmagazine.com/jeff-koons-balloon-dog/>
- Sylvia.(2018, 10 Mayıs). *Santarcangelo di Romagna'daki düğme müzesi:Tarih boyunca bir yolculuk*. Taste your escape.<https://www.tasteyourescape.com/museo-del-bottone-santarcangelo-romagna/>
- şeneşen, İ.(2016).Türk halk kültüründe düğme ile ilgili inanışlar üzerine mitolojik bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 25 (3), 397-410.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/>
- şimşek, E. S.(2006). *Kavramsal sanatın resim sanatı tanımını etkileyişi ve resim- iç eğitimine getireceği katkılar* (Tez No. 187616) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- şişman, A. (2010). *Sanata ve sanat kavramına giriş*. Literetür Yayınları.
- Tahta düğme.(t.y. -a). Form Düğme. Erişim 23 Nisan, 2021, <https://www.formdis.com/tahta-dugme>
- Tahta düğme.(t.y. -b). Öztekin Aksesuar. Erişim 23 Nisan, 2021,
<https://oztekinacc.com/urunlerimiz/tahta-dugme/>
- Tahta düğmeler.(t.y.-c). Merih Düğme. Erişim 25 Nisan, 2021,
<https://www.merihdugme.com.tr/urun/tahta-dugmeler/>

- Tag archives: Curtains pottery & buttons.* (2009, 26 Şubat).Sparkbark.
<https://www.sparkbark.com/tag/curtains/>
- Tansuğ, S.(1991). Karacaoğlan ve Türk giyiminde düğmeler [bildirir]. Çukurova sempozyumu.https://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_2/tansug.pdf.
- Tezcan, M.(1983). Giyim olgusuna sosyo- kültürel bakış ve Türklerde giyim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 16 (1), 255- 276.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/auebfd/issue/48533/616218>
- Thom Browne koleksiyonu.*(2017).Tomandlorenzo.Erişim 30 Nisan, 2021,
<https://tomandlorenzo.com/2017/02/thom-browne-fall-2017-collection-nyfw-new-york-fashion-show/#prettyPhoto>.
- Tıgın, Y.(2014). *Sanat-hayat bağlamında nesnelerin yeniden okunması* (Tez No. 367900) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Tokdemir, İ. (2013). *Günümüz sanatında mistik etkileşimler ve içseli bulma* (Tez No. 345226) [Yüksek lisans sanat çalışması raporu,Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Tolun, E.F.(2018). *Nesnenin huzursuzluğu* (Tez No. 502268) [Sanatta yeterlik tezi, Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Türker, İ. H. ve Çokokumuş, B.(2014). Gerçeküstücülük, Rene Magritte'den Jerry Uelsman'a. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 1 (13), 121-140.
- Uysal, G.(2012). *Tekstil ürünlerinde kullanılan düğme formundan yola çıkarak çağdaş seramik uygulamaları.* (Tez No. 312655)[Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Uzunoglu,M. N. (2014). *Obje ve yanılsama ilgisinde çözümlemeler* (Tez No.366980) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Vangölü, B. Y. (2016). Geçmişten günümüze gerçeküstücülük. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20 (3), 871-883. <https://dergipark.org.tr/tr>
- Vermez, H.(2019). *Çağdaş sanatta metaforik nesneler* (Tez No.577751)[Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Yıldırım, C.(2018). Arnolfini'nin düğünü'nde nesne simgeciliği üzerinden gizemli inisiyasyon'un anolojisi. *Yıldız Journal of Art and Design* 5 (2), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yjad/iss>
- Yıldırım, M.(2010). Modernizm, postmodernizm ve kamu yönetimi.*Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 7 (1), 704-717.
<https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936659.pdf>
- Yıldız Ş. ve Başak V.(2019).Moda tarihi içerisinde Jan Van Eyck'in resimlerinin göstergebilim ile analizi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat Dergisi.* 4 (7), 179-200. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1496809>
- Yıldız, B.(2016). Marcel Duchamp eserlerinin yıkıcı düzlemi ve ready made'lerindeki anti - topografi. *Art-Sanat Dergisi* 0 (6), 133- 146.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuarts/issue/24947/263342>

- Yılmaz, N.(2017). *Günlük yaşam nesneleri* (Tez No. 469215)[Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü].YÖK Tez Merkezi.
- Youdelman, N.(2010). *Nancy Youdelman*.Erişim 27 Ağustos, 2021,
<https://www.nancyyoudelman.com/#/gebaude/>
- Young, J. D. (2020,18 Ağustos), *1560-1569,16.th,century,decade overview*. Fashion History Timeline. <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1560-1569/>
- Yürüten, Ş.E.(2019,18 Mayıs). *Jeff Koons'un rekor kıran rabbit heykeli*. Vogue.
<https://vogue.com.tr/metropol/jeff-koonsun-rekor-kiran-rabbit-heykeli>
- White wednesday -mother-of-pearl buttons*. (2011, 26 Ekim).Lululiz in lalaland.
<http://lululizinlalaland.blogspot.com/2011/10/white-wednesday-mother-of-pearl-buttons.html?m=1>

